

Rapport

Evaluering af projekt Bedre Børneinddragelse

Hans Skov Kloppenborg, Else Ladekjær og Hanne Søndergård Pedersen

Evaluering af projekt Bedre Børneinddragelse

© VIVE og forfatterne, 2018

e-ISBN: 978-87-93626-52-2

Layout: 1508

Forsidefoto: Ricky John Molloy

Projekt: 10882

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Børns Vilkår har bedt VIVE om at evaluere projekt Bedre Børneinddragelse, som afprøver indsatser til at styrke børns inddragelse i den kommunale sagsbehandling. Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner deltager i projektet, som løber i perioden 2014-2018. VIVES evaluering har fokus på implementeringen af projektet og projektets virkninger for henholdsvis myndighedssagsbehandlere og udsatte børn og unge i projektkommunerne. Derudover undersøges kommunernes tidsforbrug til projektet.

Evalueringen er dels baseret på spørgeskemaundersøgelser med sagsbehandlere og leverandører af sociale indsatser (fx plejefamilier og kontaktpersoner), og dels på interview med chefer, afdelingsledere, koordinatore, sagsbehandlere, leverandører af sociale indsatser samt udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner. VIVE vil gerne sende en stor tak til de børn og unge, som valgte at bruge tid og kræfter på at tale med os. Vi vil også gerne sige tak til ledere, medarbejdere og leverandører i projektkommunerne for at bidrage til evalueringen. Endelig vil vi gerne sige tak til Børns Vilkår for et godt samarbejde om opgaven.

Forfatterne
2018

Indhold

Sammenfatning	5
1 Baggrund.....	10
2 Undersøgellesdesign.....	12
2.1 Datakilder.....	13
2.2 Læsevejledning.....	17
3 Implementering af projekt Bedre Børneinddragelse	19
3.1 Ledelsesopbakning	19
3.2 Sagsbehandlernes motivation	21
3.3 Rammerne	22
3.4 Sagsbehandlerskift	24
3.5 Opsamling.....	25
4 Ændringer i sagsbehandlernes praksis.....	26
4.1 Grundlæggende syn på børneinddragelse	26
4.2 Refleksioner over egen praksis	28
4.3 Børnesamtaler	30
4.4 Rammesætning i dialog med barnet.....	33
4.5 Sagsbehandlerskift	36
4.6 Barnet i handleplanen	38
4.7 Opsamling.....	41
5 Virkninger for børnene og de unge	43
5.1 At blive hørt og have medbestemmelse	43
5.2 Sagsbehandlerskift	45
5.3 Barnet i handleplanen	47
5.4 Ejerskab til beslutninger.....	49
5.5 Langsigtede virkninger.....	50
5.6 Utilsigtede og ikke-realiserede virkninger	51
5.7 Opsamling.....	54
6 Kommunernes tidsforbrug til projekt Bedre Børneinddragelse	56
6.1 Kommunernes tidsforbrug til implementeringsaktiviteter.....	56
6.2 Kommunernes tidsforbrug til driftsaktiviteter.....	58
6.3 Opsamling.....	59

Sammenfatning

Både FN's børnekonvention og Lov om social service giver udsatte børn og unge ret til at blive hørt. Alligevel bliver børn og unge med en social sag i de danske kommuner ofte ikke hørt og inddraget i tilstrækkelig grad. På den baggrund har Børns Vilkår med finansiering fra TrygFonden gennemført projektet "Bedre Børneinddragelse", som afprøver indsatser til at styrke børns inddragelse i den kommunale sagsbehandling på det specialiserede børne- og ungeområde. Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner deltager i projektet, som løber i perioden 2014-2018.

Kort om projekt Bedre Børneinddragelse

Overordnet set består projekt Bedre Børneinddragelse af to hovedelementer:

1. Det første hovedelement er et træningsforløb for kommunernes myndighedssagsbehandlere og ledere på det specialiserede børne- og ungeområde, hvor der er fokus på børneperspektivet i sagsbehandlingen. Forløbet kobler viden om børn og inddragelse til øvelser og refleksion relateret til egen praksis. På træningsdagene er der fokus på følgende emner:
  - Børnesyn og barnets perspektiv
  - Hvad er inddragelse – Børns Vilkårs syn på børneinddragelse
  - Rammesætning i dialog med barnet
  - Den dialogiske samtalemødel.
2. Det andet hovedelement i projekt Bedre Børneinddragelse består af tre indsatsområder, hvor kommunerne skal arbejde med i praksis at inddrage børn og unge bedre:
  - I rammesætning for møderne: Aktiv inddragelse af børn og unge i rammesætning omkring sagen. Det kan fx dreje sig om at give barnet/den unge en forståelse af mødets formål og sagsbehandlerens rolle samt om at give barnet/den unge indflydelse på dagsorden og tidspunkt for mødet.
  - I handleplanen: Etablering af faste rutiner, der sikrer barnets/den unges inddragelse og synlighed i handleplanen, så barnet i højere grad føler ejerskab for handleplanens mål-sætninger og tiltag.
  - Gennem sagsbehandleres refleksion over egen praksis: Opbygning af faste refleksionsrutiner i kommunerne med henblik på at sikre fokus, udvikling og sikkerhed i arbejdet med at inddrage børn og unge i sagsbehandlingen.

Implementeringen af de tre indsatsområder er sket gennem en række forskellige aktiviteter, som Børns Vilkår løbende har understøttet i de tre kommuner:

- Videøvelser, hvor sagsbehandlere får individuel sparring på en videofilmte børnesamtale
- Temadage om forskellige temaer relateret til børneinddragelse, fx magt og myndighed eller handleplansarbejdet
- Fælles faglig refleksion, hvor børneinddragelse i konkrete sager drøftes
- Ledernetværk med en ledelsessupervisor, hvor lederne i de tre projektkommuner har modtaget sparring på problemstillinger knyttet til børneinddragelse.

I denne rapport evaluerer VIVE projekt Bedre Børneinddragelse med fokus på implementeringen af projektet og projektets virkninger for henholdsvis myndighedssagsbehandlere¹ og udsatte børn og unge i projektkommunerne. Derudover undersøges kommunernes tidsforbrug til projektet. Evalueringen er dels baseret på spørgeskemaundersøgelser med sagsbehandlere og leverandører af sociale indsatser (dvs. fx plejefamilier og kontaktpersoner), og dels på interview med chefer, afdelingsledere, koordinatore, sagsbehandlere, leverandører af sociale indsatser samt udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner. I det følgende præsenteres først evalueringens konklusion, og derefter følger en mere detaljeret gennemgang af rapportens hovedresultater.

Konklusion

Samlet set viser evalueringen, at projekt Bedre Børneinddragelse har styrket kommunernes opmærksomhed og fokus på vigtigheden af at inddrage børn og unge i egen sag. Derudover har projektet givet sagsbehandlere nye metoder til at lave bedre børnesamtaler. Et markant resultat er, at stort set alle sagsbehandlere i projektkommunerne ved evalueringens efter-måling vurderer, at de ved, hvordan de kan skabe god børneinddragelse i deres sager. Evalueringen viser imidlertid også, at kommunerne gerne ville have, at projektet havde givet dem mere konkrete metoder til inddragelse af børn og unge i handleplansarbejdet og på handicapområdet. Kommunerne oplever, at de selv har måttet opsøge sådanne metoder.

Evalueringen viser ikke markante virkninger af projekt Bedre Børneinddragelse for børnene og de unge. Det kan der være flere forklaringer på. For det første er det på baggrund af det tilgængelige datamateriale vanskeligt at vurdere, om børnene og de unge i projektkommunerne generelt set oplever, at de i højere grad bliver inddraget i sagsbehandlingen, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. I de kvalitative interview træder virkningerne for børnene og de unge ikke stærkt frem, men leverandørernes spørgeskemabesvarelser indikerer, at der er sket en forbedring på nogle punkter. Det er dog ikke alle disse, der entydigt kan kobles til at være direkte virkninger af projektet. En begrænsning i forhold til at belyse virkningerne for børnene og de unge er desuden, at det ikke er lykkedes at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt kommunernes udsatte børn og unge, hvilket ellers var den oprindelige plan for evalueringen.

For det andet viser evalueringen, at implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse på nogle punkter har været udfordret, hvilket måske betyder, at projektet ikke har nået sit fulde potentiale i forhold til virkninger for børnene og de unge. De tidsmæssige begrænsninger i projektkommunerne betyder, at sagsbehandlere i det daglige arbejde kun har begrænset tid til fx at have hyppigere kontakt med børnene, lave flere børnesamtaler eller inddrage børnene/de unge mere i handleplansarbejdet og ved sagsbehandlerskift. Derfor er det generelle indtryk, at sagsbehandlere i praksis ikke har mulighed for at inddrage børn og unge i det omfang, som der er lagt op til i projekt Bedre Børneinddragelse. Derudover udfordres projektets fulde gennemslagskraft af den store udskiftning af sagsbehandlere i kommunerne, både hvad angår oplæring af nye medarbejderes børneinddragende kompetencer og i forhold til den kontinuerlige relation til børnene/de unge².

Sagsbehandlere giver i evalueringen tydeligt udtryk for, at de efter deres deltagelse i projekt Bedre Børneinddragelse ville kunne lave bedre børneinddragelse i sagsbehandlingen, hvis de havde mere tid til at inddrage børnene og de unge i det daglige arbejde. I den sammenhæng er det interessant, at ingen af de tre deltagende kommuner har nedsat sagsbehandlernes sagstal i markant omfang. Fremadrettet kunne det være interessant at afprøve projektet i nogle af de danske kommuner, der

¹ I denne rapport anvender vi begreberne "myndighedssagsbehandlere" og "sagsbehandlere" om de socialrådgivere og socialformidlere, der varetager kommunens myndighedssagsbehandling på det specialiserede børne- og ungeområde for at tydeliggøre, at evalueringen er fokuseret omkring børneinddragelse specifikt i kommunens myndighedssagsbehandling.

² Det skal bemærkes, at en stor udskiftning i gruppen af myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde er en stor udfordring i mange danske kommuner og altså ikke noget særegent for de tre kommuner, som indgår i projekt Bedre Børneinddragelse.

med inspiration fra "den svenske model" systematisk har ansat flere sagsbehandlere på det specialiserede børneområde netop med sigte på at følge udsatte børn og familier tættere. Dette potentiale understreges af, at én af erfaringerne fra "den svenske model" i Herning Kommune er, at sagsbehandlerne oplever, at den øgede inddragelse af børn, unge og deres familier er en udfordrende opgave³.

I det følgende er evalueringens hovedresultater beskrevet mere detaljeret.

Stor motivation, men mangel på tid

Evalueringen viser, at der har været stor ledelsesopbakning til projektet i de deltagende kommuner, ligesom sagsbehandlerne generelt har haft stor motivation for at deltage i projektet, hvilket er blevet understøttet af det løbende fokus fra de kommunale ledelser og Børns Vilkår socialfaglige konsulenter. Begge dele har virket understøttende for projektets implementering.

Til gengæld giver sagsbehandlerne udtryk for, at de i det daglige arbejde har manglet tid til at gennemføre børneinddragende aktiviteter (fx flere børnesamtaler og inddragelse af barnet/den unge i udarbejdelse af handleplanen) i det omfang, der er lagt op til i projektet. Det har været en stor udfordring for implementeringen. Ligeledes har stor udskiftning blandt kommunernes sagsbehandlere udfordret implementeringen af projektet.

Større fokus på og viden om børneinddragelse

Evalueringen viser, at projektet har hjulpet til at ændre sagsbehandlernes børnesyn og indstilling til børneinddragelse. Det har nu væsentligt større fokus, og sagsbehandlerne giver udtryk for, at børneinddragelse er blevet en vigtigere prioritet i sagsbehandlingen end tidligere. Dette understøttes af, at en stor del af leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden er blevet mere interesserede i børnenes og de unges perspektiver samt holdninger til deres foranstaltninger.

Resultaterne viser desuden, at sagsbehandlerne reflekterer mere over børneinddragelse, har fået en mere fælles opfattelse af, hvad god børneinddragelse er, og har fået en større viden om, hvordan de kan skabe god børneinddragelse. 92 % af sagsbehandlerne vurderer ved projektets efter-måling, at udsagnet, "jeg ved, hvordan jeg kan sikre god børneinddragelse i mine sager", passer godt eller meget godt. Det er en stigning på 30 procentpoint i forhold til før-målingen.

Projektet har givet sagsbehandlerne nye metoder til at inddrage børn og unge i forbindelse med børnesamtaler. Sagsbehandlerne vurderer generelt, at disse metoder virker godt. Dette understøttes af, at leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden er blevet dygtigere til at tale med børnene og de unge.

Mere børneinddragelse på nogle områder, men ikke alle

Projektet har bidraget til, at sagsbehandlerne får skabt en mere klar ramme for møderne, og at de i højere grad giver børnene og de unge indflydelse på rammerne omkring møder mellem sagsbehandler og barnet/den unge. Sagsbehandlerne er således i højere grad begyndt at sende dagsordenen ud til den unge forud for møder og inddrage barnet/den unge i beslutninger om, hvilke personer der skal deltage i møderne. Derudover indikerer interviewmaterialet, at sagsbehandlerne har fået en øget opmærksomhed på deres rolle i forhold til at skabe klarhed hos børnene og de unge om, hvad der sker omkring dem, og hvad sagsbehandlerens rolle er i den sammenhæng. Der er dog også punkter, hvor det er mere forskelligt, om sagsbehandlerne i højere grad inddrager børnene

---

³ Møller, Simon Østergaard, Frederik Schmidt, Hans Skov Kloppenborg og Hanne Søndergård Pedersen (2015): *Sverigesmodellen i praksis. Erfaringer fra Herning Kommune efter to år.*

og de unge. Det gælder fx i forhold til at følge op med barnet/den unge på, hvad der blev aftalt på mødet efter mødets afholdelse.

Sagsbehandlerne har generelt kun i mindre grad øget inddragelsen af børn og unge i udarbejdelsen af *handleplanen* i løbet af projektperioden. De sagsbehandlere, der med inspiration fra projektet har prøvet at sidde fysisk sammen med barnet/den unge og udarbejde handleplanen, har gode erfaringer hermed. Det er dog indtil videre ikke en fast forankret praksis i nogen af de tre kommuner, og kommunerne savner generelt nogle mere konkrete redskaber til børneinddragelse i handleplanen, end hvad de har fået fra projekt Bedre Børneinddragelse.

Evalueringen viser, at sagsbehandlerne generelt vurderer, at de ville kunne lave bedre børneinddragelse, hvis de havde mulighed for at afholde flere børnesamtaler og generelt følge børnene og de unge tættere. Rammerne i kommunerne (sagstallene) har dog kun i mindre omfang givet sagsbehandlerne mere tid til børneinddragende aktiviteter i den daglige praksis.

Ikke tydelige virkninger for børnene og de unge

Det skal fremhæves, at mulighederne for at påvise kausalitet mellem projekt Bedre Børneinddragelse og virkninger for børnene og de unge er begrænsede. Det skyldes for det første, at mange andre forhold end netop sagsbehandlernes ændrede inddragelsespraksis potentielt kan have betydning for, om børnene/de unge fx profiterer af deres foranstaltninger. For det andet skyldes det, at det tilgængelige datamateriale er relativt sparsomt, hvad angår virkninger for børnene og de unge. Det kan hænge sammen med, at det ikke er lykkedes at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse med kommunernes udsatte børn og unge, men måske også, at indsatsen, dvs. den ændrede inddragelsespraksis i kommunerne, ikke har virket længe nok til, at virkningerne (især de langsigtede) kan observeres endnu. Udviklinger i de indikatorer for virkningerne, som vi undersøger i evalueringen, kan derfor ikke alle entydigt kobles til at være en konsekvens af projekt Bedre Børneinddragelse, men kan tolkes som indikationer på, om projektet virker som forventet.

Evalueringen viser, at det er meget forskelligt, om børnene/de unge samt leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at børn og unge bliver hørt og har medbestemmelse vedrørende deres egen sag. Der ses en tendens til, at andelen af leverandører, som oplever en positiv udvikling i de unges indflydelse, er lidt større end andelen, der oplever en negativ udvikling. Der ses dog kun en ganske lille udvikling i sagsbehandlernes egen vurdering af børnenes og de unges indflydelse på indstillinger og beslutninger i sagerne.

Resultaterne viser ikke indikationer på, at projekt Bedre Børneinddragelse har øget børnenes og de unges kendskab eller ejerskab til deres handleplaner.

Hvad angår inddragelse af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift, viser evalueringen blandede resultater. På den ene side findes en forsigtig tendens til, at sagsbehandlerne har ændret deres praksis, så de i lidt højere grad inddrager børnene, end det var tilfældet forud for iværksættelsen af projekt Bedre Børneinddragelse. På den anden side genfindes denne tendens ikke i resultaterne angående projektets virkninger, idet der ikke er indikationer på, at sagsbehandlerskift i projektkommunerne gennemføres på en måde, så børnene i højere grad bliver inddraget og får så få negative konsekvenser for barnet/den unge som muligt.

I forhold til langsigtede virkninger viser resultaterne, at leverandørerne vurderer, at børnene/de unge i højere grad tager ejerskab til de foranstaltninger, som de modtager, og i højere grad profiterer af foranstaltningen, end det var tilfældet i perioden forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Det er dog ikke muligt at lave en entydig kobling mellem projektet og disse vurderede virkninger.

Endelig viser evalueringen, at der potentielt kan være utilsigtede virkninger forbundet med en højere grad af børneinddragelse. Det drejer sig bl.a. om, at man via inddragelsen af barnet/den unge kan skabe forventninger, som efterfølgende ikke kan indfries, og at det for nogle børn og unge er svært at blive inddraget i sagsbehandlingen. Det skal bemærkes, at der i projektet er blevet arbejdet med, hvordan man som sagsbehandler kan håndtere disse potentielle udfordringer ved børneinddragelse. Hvad angår ikke-realiserede virkninger, viser evalueringen bl.a., at nogle af kommunerne havde forventet, at de igennem projektet ville få nogle mere specifikke metoder og teknikker til inddragelse af børn og unge med funktionsnedsættelser eller opmærksomhedsforstyrrelser.

Kommunernes vurderede tidsforbrug til projekt Bedre Børneinddragelse varierer meget

Det skal fremhæves, at opgørelsen af projektkommunernes tidsforbrug til projekt Bedre Børneinddragelse er behæftet med usikkerhed. Det skyldes dels, at opgørelsen er baseret på interview med relativt få medarbejdere, dels at det er disse medarbejders skøn over tidsforbrug til projektet, der anvendes som grundlag for opgørelsen. Opgørelserne kan give relevante beslutningstagere en fornemmelse af, cirka hvilket leje tidsforbruget til forskellige elementer af projekt Bedre Børneinddragelse ligger i, men som nævnt ovenfor er resultaterne er usikre.

Analysens resultater viser, at der er stor forskel på det vurderede tidsforbrug til implementeringsaktiviteter i de tre projektkommuner. Det skyldes dels, at nogle kommuner vurderer, at de bruger mere tid til nogle implementeringsaktiviteter (fx styregruppemøder) end andre, men også i høj grad at de tre kommuners projektorganisationer har forskellig størrelse. For eksempel er antallet af deltagere i styregruppen markant større i Roskilde Kommune end i Faxe og Tårnby, hvilket ikke er overraskende, når man tager kommunernes befolkningstal i betragtning.

Hvad angår implementeringsaktiviteter, vurderer kommunerne, at sagsbehandlerne hver brugte cirka 30 timer til træningsdage i løbet af projektperioden og 6-12 timer pr. år på temamøder. Sagsbehandlerne har desuden brugt mellem 1,5 og 5 timer pr. videoøvelse.

Hvad angår tidsforbrug til driftsaktiviteter, vurderer sagsbehandlerne, at de anvender mellem cirka 10 minutter og 1 time ekstra pr. sag på rammesætning i dialog med barnet og mellem cirka 1 og 3,5 timer ekstra på inddragelse af barnet i handleplanen. Endelig vurderer sagsbehandlerne, at de i gennemsnit bruger 38 ekstra timer om året på refleksion over egen praksis i forhold til børneinddragelse.

Forskellene i det opgjorte tidsforbrug skyldes for driftsaktiviteternes vedkommende, at der er megen variation i omfanget af inddragelsesaktiviteterne på tværs af sagsbehandlere og sager. De sagsbehandlere, som angiver, at de anvender meget ekstra tid til inddragelse af barnet eller den unge i udarbejdelsen af handleplanen, gennemfører eksempelvis kun denne form for inddragelse i relativt få og udvalgte sager. De tidsmæssige rammer tillader ikke, at det gøres i alle sager.

1 Baggrund

I FN's Børnekonvention beskrives børn *på den ene side* som aktører, der på lige fod med voksne har ret til og krav på at blive hørt og selv at træffe valg for deres tilværelse, og i samme konvention beskrives børn *på den anden side* som skrøbelige og sårbare størrelser. Det dobbelte perspektiv på børn betyder, at de *både* skal beskyttes og *samtidig* anerkendes som individer. I tråd med Børnekonventionen giver den danske Lov om social service udsatte børn og unge ret til at blive hørt. Alligevel bliver børn og unge med en social sag i de danske kommuner ofte ikke hørt og inddraget i tilstrækkelig grad. En tidligere undersøgelse fra Ankestyrelsen viser fx, at børn og unge langt fra altid bliver inddraget i tilstrækkeligt omfang⁴.

Ligeledes er det Børns Vilkår's erfaring fra BørneTelefonen og bisidning af over 2.500 børn, at mange børn og unge reelt ikke inddrages i den kommunale sagsbehandling. Børn oplever at blive overhørt, at der handles hen over hovedet på dem, og at de ikke har indflydelse på beslutninger. Det kan have store konsekvenser – både på personligt og strukturelt plan.

På den baggrund har Børns Vilkår med finansiering fra TrygFonden gennemført projektet "Bedre Børneinddragelse", som afprøver indsatser til at styrke børns inddragelse i den kommunale sagsbehandling. Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner deltager i projektet, som løber i perioden 2014-2018. Overordnet set består projekt Bedre Børneinddragelse af to hovedelementer:

Det første hovedelement er et træningsforløb for kommunernes myndighedssagsbehandlere og ledere på det specialiserede børne- og ungeområde, hvor der er fokus på børneperspektivet i sagsbehandlingen. Forløbet kobler viden om børn og inddragelse til øvelser og refleksion relateret til egen praksis.

Alle sagsbehandlere i de deltagende kommuner har gennemgået fire dages træningsforløb. Indholdet i træningsforløbet er blevet tilpasset undervejs i projektet og har derfor ikke været helt ens på tværs af kommunerne. Dog har træningsforløbet i alle kommunerne kredset om de samme emner:

- Børnesyn og barnets perspektiv
- Hvad er inddragelse – Børns Vilkår's syn på børneinddragelse
- Rammesætning i dialog med barnet
- Den dialogiske samtalemodel.

Det andet hovedelement i projekt Bedre Børneinddragelse består af tre indsatsområder, hvor kommunerne skal arbejde med i praksis at inddrage børn og unge bedre:

1. I rammesætning for møderne: Aktiv inddragelse af børn og unge i rammesætning omkring sagen. Det kan fx dreje sig om at give barnet/den unge en forståelse af mødets formål og sagsbehandlerens rolle samt om at give barnet/den unge indflydelse på dagsorden og tidspunkt for mødet.
2. I handleplanen: Etablering af faste rutiner, der sikrer barnets/den unges inddragelse og synlighed i handleplanen, så barnet i højere grad føler ejerskab til handleplanens målsætninger og tiltag.
3. Gennem sagsbehandleres refleksion over egen praksis: Opbygning af faste refleksionsrutiner i kommunerne med henblik på at sikre fokus, udvikling og sikkerhed i arbejdet med at inddrage børn og unge i sagsbehandlingen.

---

⁴ Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*

Implementeringen af de tre indsatsområder er sket gennem en række forskellige aktiviteter, som Børns Vilkår løbende har understøttet i de tre kommuner:

- Videoøvelse, hvor sagsbehandlere en gang årligt får individuel sparring på en videofilmet børnesamtale med udgangspunkt i temaer fra træningsdage og indsatsområder.
- Temadage, hvor alle medarbejdere to gange årligt har deltaget i kursus-/workshopdage, som har behandlet forskellige temaer relateret til børneinddragelse, fx magt og myndighed eller handleplansarbejdet.
- Fælles faglig refleksion, hvor børneinddragelse i konkrete sager drøftes med udgangspunkt i temaer fra de tre indsatsområder samt trænings- og temadagene. Fælles faglig refleksion har været afholdt teamvis og har omfattet fire årlige runder af to timers varighed i hvert team.
- Ledernetværk med en ledelsessupervisor, hvor lederne fra de tre projektkommuner har modtaget sparring på problemstillinger knyttet til børneinddragelse og forandringsprocessen i retning af en mere børneinddragende kultur.

Implementeringen har været understøttet af en projektorganisering med fokus på tæt koordinering og fælles udvikling af projektaktiviteterne. De overordnede linjer i samarbejdet mellem Børns Vilkår og kommunerne er blevet fastlagt i regi af styregrupper med repræsentation af relevante ledere på afdelings- og forvaltningsniveau. Den mere løbende koordinering og planlægning er sket i regi af koordineringsgrupper, hvor både afdelingsledere og medarbejdere er repræsenteret. Derudover har hver kommune haft nedsat en såkaldt træningsgruppe, som har været anvendt til at dialog og sparring omkring formningen af de konkrete projektaktiviteter. Børns Vilkårs projektgruppe har deltaget i alle de pågældende mødefora og har været til stede i kommunerne på månedlig basis.

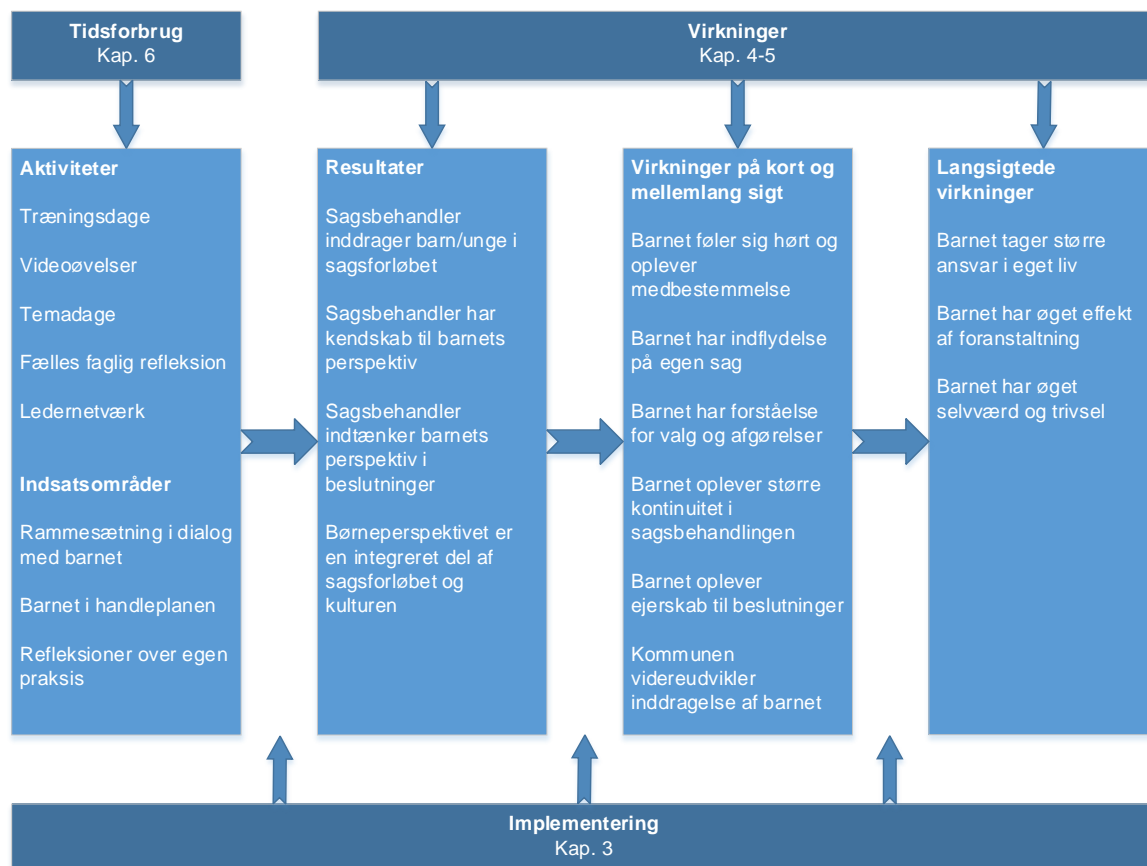
2 Undersøgellesdesign

Formålet med denne evaluering er at belyse følgende fire undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvilke forhold henholdsvis understøtter og udfordrer implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse?
2. Hvilke virkninger har projekt Bedre Børneinddragelse på sagsbehandlerne praksis?
3. Hvilke virkninger har projekt Bedre Børneinddragelse for børn og unge, som har en sag i projektkommunerne?
4. Hvor mange ekstra arbejdstimer kræver implementering og drift af forskellige dele af projekt Bedre Børneinddragelse?

Evalueringens design er inspireret af en klassisk virkningsevaluering. Virkningsevalueringen kan både belyse tilsligtede og utilsligtede virkninger af indsatsen og afdækker ligeledes implementeringens og kontekstens betydning for, hvordan indsatsen virker. I en virkningsevaluering opstilles en forandringsteori, der forklarer, hvorfor en given indsats kan forventes at give resultater. Nedenstående figur viser en forsimplet udgave af forandringsteorien for projekt Bedre Børneinddragelse – det er denne forandringsteori, der danner strukturen for evalueringen, hvilket ligeledes er illustreret i figuren.

Figur 2.1 Sammenhæng mellem forandringsteori og evalueringens design for projekt Bedre Børneinddragelse

Kilde: Figuren er udarbejdet med udgangspunkt i Børns Vilårs projektbeskrivelse for projekt Bedre Børneinddragelse fra december 2013.

Selve forandringsteorien, dvs. de forventede sammenhænge mellem indsats, resultater og virkninger, bygger i høj grad videre på et pilotprojekt, som Børns Vilkår gennemførte forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Pilotprojektet havde bl.a. til formål at gennemgå relevant litteratur om både teoretiske og praktiske perspektiver på børneinddragelse. Det betyder, at evalueringens undersøgelsesspørgsmål samt indikatorer er baseret på Børns Vilkårs forventninger til projektet og ikke på VIVEs gennemgang af litteratur på området. Det betyder også, at evalueringen fx ikke indeholder en dybdegående diskussion af forskellige teoretiske forståelser af, hvad børneinddragelse indebærer.

Det valgte evalueringsdesign kan give stærke indikationer på, om projekt Bedre Børneinddragelse har en effekt på de kommunale sagsbehandlers inddragelsespraksis og i forlængelse heraf på børnene/de unge⁵. Det gælder især, hvis flere indikatorer og forskellige datakilder peger i samme retning. Mulighederne for at påvise en stærk kausalitet mellem projekt Bedre Børneinddragelse og virkningerne for børnene er dog begrænsede. Det gælder ikke mindst de langsigtede virkninger. Det skyldes for det første, at mange andre forhold end netop sagsbehandlernes ændrede inddragelsespraksis potentielt har betydning for, om børnene fx oplever øget trivsel. For det andet skyldes det, at indsatsen, dvs. den ændrede inddragelsespraksis i kommunerne, muligvis ikke har været i gang længe nok til, at de langsigtede virkninger kan observeres endnu.

2.1 Datakilder

Evalueringen baseres på en kombination af kvantitative og kvalitative kilder. Hensigten hermed er på den ene side at skabe viden i dybden via kvalitative interview i projektkommunerne og på den anden side at skabe viden i bredden via spørgeskemaundersøgelser. I rapportens enkelte kapitler kombineres indsigterne fra de forskellige kilder for på den måde at skabe så fyldestgørende viden om projekt Bedre Børneinddragelse som muligt. Nedenfor er evalueringens enkelte datakilder beskrevet mere detaljeret.

2.1.1 Spørgeskemaundersøgelser

Som grundlag for evalueringen er der gennemført to spørgeskemaundersøgelser. Det drejer sig for det første om en spørgeskemaundersøgelse til myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i de tre projektkommuner og for det andet om en spørgeskemaundersøgelse til projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på området. Spørgeskemaerne er bl.a. kvalificeret via input fra Børns Vilkår og pilottestet blandt henholdsvis kommunale myndighedssagsbehandlere og leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Det skal bemærkes, at den oprindelige plan for evalueringen var, at der også skulle gennemføres en spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes udsatte børn og unge med henblik på at belyse deres egne vurderinger af, i hvor høj grad de blev inddraget i sagsbehandlingen, samt hvilke virkninger inddragelsen havde. Trods ihærdighed og gode bestræbelser fra både projektkommunerne, Børns Vilkår og VIVE lykkedes det ikke at få et tilstrækkeligt antal børn og unge til at besvare før-målingen af det udarbejdede spørgeskema. Derfor indgår der ikke spørgeskemadata fra udsatte børn og unge i evalueringsrapporten, hvilket desværre betyder, at grundlaget for at vurdere især projektets virkninger for børnene/de unge er svagere, end hvad der oprindeligt var planen.

---

5 Det skal bemærkes, at der ikke er tale om en egentlig effektevaluering, der fordrer brugen af randomiserede kontrollerede forsøg, hvor udviklingen for en kontrolgruppe (der ikke påvirkes af indsatsen) følges på lige fod med udviklingen i en indsatsgruppe (som indgår i og påvirkes af projekt Bedre Børneinddragelse). Dette har ikke været muligt at gennemføre inden for rammerne af denne evaluering.

Nedenfor gives en beskrivelse af de to spørgeskemaundersøgelser til henholdsvis sagsbehandlere og leverandører, som indgår i evalueringens datagrundlag.

Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere

De primære aktører i forhold til at skabe den forandring, som projekt Bedre Børneinddragelse sigter mod, er projektkommunernes myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde. Derfor er alle myndighedssagsbehandlere blevet bedt om at besvare et spørgeskema om, hvordan og i hvilket omfang de inddrager børn og unge i deres sagsbehandlingsarbejde. Derudover har vi i spørgeskemaet spurgt ind til sagsbehandlernes vurdering af rammerne for at skabe god børneinddragelse, samt hvilken betydning børneinddragelse har for børnene og de unge.

Myndighedssagsbehandlere er blevet bedt om at besvare spørgeskemaet ad flere omgange, så det er muligt at følge udviklingen i sagsbehandlernes vurderinger over tid. Før-målingen blev foretaget, umiddelbart inden Børns Vilkårs projekt blev skudt i gang i de enkelte kommuner. Da kommunerne ikke er startet på projektet på samme tid, er tidspunktet for kommunernes før-målinger forskellige. Før-målingen er gennemført i Roskilde Kommune i efteråret 2014, i Tårnby Kommune i sommeren 2015 og i Faxe Kommune i begyndelsen af 2016. Slut-målingen er foretaget på samme tidspunkt i alle tre kommuner, nemlig i efteråret 2017.

Størstedelen af projektkommunernes sagsbehandlere har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Henholdsvis 63 og 59 sagsbehandlere har således besvaret spørgeskemaet ved henholdsvis før- og efter-målingen, hvilket giver svarprocenter på henholdsvis 85 % og 87 %⁶. Som det fremgår af rapportens afsnit 3.4, er der imidlertid sket en stor udskiftning blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i projektkommunerne igennem undersøgelsesperioden. Det betyder, at det i vid udstrækning er forskellige sagsbehandlere, der har besvaret spørgeskemaet ved henholdsvis før- og efter-målingen. Ud af de i alt 59 sagsbehandlere, der har besvaret efter-målingen, er det blot 27, der også har besvaret før-målingen.

Det betyder, at udviklingen i sagsbehandlernes vurderinger kun i mindre grad kan tolkes som en udvikling i de enkelte sagsbehandlers praksis, men i højere grad skal ses som et udtryk for, hvordan den samlede gruppe af myndighedssagsbehandlere i de pågældende kommuner vurderer omfanget af børneinddragelse. Udviklingen i sagsbehandlernes vurderinger fra før- til efter-måling kan muligvis skyldes, at der er kommet nye sagsbehandlere til, som på forhånd stod for en anderledes inddragelsespraksis end de sagsbehandlere, der arbejdede i kommunen ved projektets start.

Spørgeskemaundersøgelse blandt leverandører af sociale indsatser

Leverandørerne af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde (fx plejefamilier, pædagoger på døgninstitutioner og familiebehandlere) har ofte både hyppig og tæt kontakt til projektkommunernes udsatte børn og unge og derfor værdifuld indsigt i, om og hvordan projekt Bedre Børneinddragelse har påvirket børnene og de unge. Derfor har vi gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører. Spørgeskemaet er både besvaret af leverandører, som er ejet af kommunen selv (interne leverandører), og leverandører, som ejes af andre kommuner, regioner eller private aktører (eksterne leverandører), og der er indsamlet svar fra både døgninstitutioner, opholdssteder, plejefamilier og forskellige forebyggende foranstaltninger.

Formålet med spørgeskemaet er at indsamle leverandørernes vurdering af samarbejdet mellem børnene/de unge og deres sagsbehandlere, samt om sagsbehandlere er blevet dygtigere til at inddrage børnene/de unge i deres egen sag i løbet af projektperioden. Derudover har vi spurgt ind

---

⁶ Det skal bemærkes, at helt nystartede sagsbehandlere i de tre projektkommuner ikke har fået tilsendt spørgeskemaet, da de ikke har haft tilstrækkeligt grundlag for at afgive en valid besvarelse.

til leverandørernes vurdering af, om børnene/de unge er mere motiverede for deres foranstaltninger, i højere grad profiterer af foranstaltningen og tager medansvar for, at der sker en positiv udvikling på de områder, hvor de oplever udfordringer, end det var tilfældet, før projekt Bedre Børneinddragelse blev iværksat.

Leverandørernes vurderinger er indsamlet i slutningen af undersøgelsesperioden, dvs. efteråret 2017. I spørgeskemaundersøgelsen er leverandørerne blevet bedt om at huske tilbage til perioden før projekt Bedre Børneinddragelse med henblik på at vurdere, om der er sket en udvikling i dels sagsbehandlernes praksis i forhold til børneinddragelse, dels børnenes/de unges motivation for og udbytte af foranstaltningerne. Resultaterne er baseret på i alt 46 besvarelser fra leverandører, som har angivet, at de både før og efter iværksættelsen af projekt Bedre Børneinddragelse arbejdede med udsatte børn og unge fra én eller flere af de tre projektkommuner.

Hvis leverandørerne har haft kontakt med flere børn/unge eller sagsbehandlere fra de tre projektkommuner, er de blevet bedt om at svare ud fra deres gennemsnitlige erfaring med disse. En usikkerhed ved denne fremgangsmåde kan være, at det for nogle leverandører muligvis er vanskeligt at foretage en sådan gennemsnitsbetragtning. Det er indtrykket fra både pilottesten af spørgeskemaet og interviewene i projektkommunerne, at leverandørerne generelt oplever, at der er store forskelle i omfanget af børneinddragelse på tværs af både sagsbehandlere og børn/unge fra den enkelte kommune. En anden usikkerhed kan være, at leverandørerne er blevet bedt om at sammenligne den nuværende situation med tingenes tilstand flere år tilbage i tiden, inden projekt Bedre Børneinddragelse blev iværksat, og at det kan være vanskeligt for nogle leverandører at huske. Erfaringerne fra pilottesten af spørgeskemaet er dog, at det godt kan lade sig gøre for respondenterne at lave vurderingerne – de skal blot bruge lidt ekstra tid til at overveje deres svar.

2.1.2 Interview i projektkommunerne

Ved afslutningen af undersøgelsesperioden er der gennemført kvalitative interview med en række forskellige aktører i projektkommunerne. I interviewene har der været fokus på at indsamle dybdegående beskrivelser af aktørernes erfaringer fra projektet med særligt fokus på at undersøge realiseringen af projektets forandringsteori. I interviewene er der således spurgt ind til følgende forhold:

- Projektets implementering: Spørgsmål om bl.a. ledelsesopbakning til projektet, medarbejdernes motivation og de tidsmæssige rammer for projektet.
- Projektets påvirkning af sagsbehandlernes inddragelsespraksis: Spørgsmål om ændringer i sagsbehandlernes grundlæggende syn på inddragelse af børn og unge og ændret inddragelsespraksis i forhold til bl.a. børnesamtaler og udarbejdelse af handleplaner.
- Projektets virkninger for kommunernes udsatte børn og unge: Spørgsmål om hvilken betydning projektet har haft for bl.a. børnenes og de unges medbestemmelse og ejerskab til foranstaltninger og beslutninger.

Ved udvælgelsen af interviewpersoner har der været fokus på at komme bredt omkring aktører, som fra forskellige perspektiver har indsigt i projekt Bedre Børneinddragelse. I hver af de tre projektkommuner har vi gennemført interview med følgende personer:

- Chef med ansvar for det specialiserede børne- og ungeområde
- Afdelingsleder(e) med ansvar for myndighedssagsbehandlerne på området
- Koordinatorer/teamledere⁷

---

⁷ Af sproglige hensyn bruger vi igennem rapporten ordet "koordinatorer" som fælles betegnelse for de to titler.

- 3 myndighedssagsbehandlere fra forskellige teams⁸
- Fokusgruppe med 3-5 leverandører af sociale indsatser (fx plejeforældre og familiebehandlere)
- Fokusgrupper med udsatte børn og unge i aldersgrupperne 12-14 år, 15-17 år og 18-22 år⁹. I alt har 18 børn og unge fra projektkommunerne deltaget i interviewene.

Derudover er der gennemført interview med den ansvarlige chef, projektlederen og 2 socialfaglige konsulenter fra Børns Vilkår.

Interviewene er gennemført som semi-strukturerede interview, hvor der på den ene side indledende er spurgt åbent ind til interviewpersonernes oplevelse af projekt Bedre Børneinddragelses implementering og virkninger. Det drejer sig fx om åbne spørgsmål om, hvilke virkninger projekt Bedre Børneinddragelse har haft for de udsatte børn og unge i kommune. På den anden side har vi spurgt ind til børneinddragelse på en række specifikke områder, der på forhånd er udvalgt som centrale på baggrund af bl.a. en gennemgang af en række dokumenter fra Børns Vilkår om projekt Bedre Børneinddragelse. Det drejer sig fx om spørgsmål vedrørende rammesætning i dialog med barnet og inddragelse af barnet i handleplansarbejdet. Kombinationen af åbne og mere specifikke spørgsmål understøtter, at vi i interviewene er kommet godt omkring de væsentlige aspekter ved projektets implementering og virkninger.

Der er taget referat af alle interview, som efterfølgende er kodet systematisk i forhold til type af interviewpersoner, temaer og kommuner. Endelig er de forskellige temaer og spørgsmål i interviewene analyseret ved at se på tværs af udsagn fra forskellige interviewpersoner og kommuner. Generelt viser analyserne et ensartet billede på tværs af de tre projektkommuner, hvad angår implementering, resultater og virkninger, men i de tilfælde, hvor kommunerne adskiller sig væsentligt fra hinanden, er dette beskrevet i rapporten.

2.1.3 Vurdering af projektkommunernes tidsforbrug

Som en del af evalueringen undersøger vi, hvor mange ekstra arbejdstimer projektkommunerne har anvendt på at implementere og drifte projekt Bedre Børneinddragelse. Opgørelsen vedrører forvaltningernes merforbrug i forhold til kommunens hidtidige børneinddragelsespraksis. Det betyder for det første, at vi alene undersøger den tid, som chefer, afdelingsledere, koordinatore og sagsbehandlere har brugt på projektet. Eventuelt ekstra tidsforbrug for børnene/de unge, leverandører af sociale indsatser eller andres aktører i forbindelse med yderligere børneinddragende aktiviteter indgår ikke i opgørelsen.

For det andet betyder det, at der er fokus på, hvor meget ekstra tid medarbejderne har brugt på børneinddragelse i forhold til, hvad de gjorde forud for projektet. For eksempel havde sagsbehandlere også børnesamtaler forud for kommunernes deltagelse i projekt Bedre Børneinddragelse – spørgsmålet der stilles i denne evaluering er, om og i givet fald hvor meget ekstra tid der bruges herpå?

Principielt vedrører opgørelsen både ressourceforbrug i form af medarbejders tidsforbrug på projektet og monetære omkostninger til fx indkøb af materialer. I praksis vedrører projektkommunernes ressourceforbrug dog stort set kun medarbejders tidsforbrug, og derfor er det alene antallet af

⁸ I én af kommunerne er der desuden gennemført et supplerende interview med en plejefamiliekonsulent, som har deltaget i projektet.

⁹ Som nævnt var en del af den oprindelige plan for evalueringen at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes udsatte børn og unge. I den sammenhæng blev det besluttet at fokusere evalueringens indsats omkring 12-22-årige børn og unge for at være sikre på, at børnene var gamle nok til at kunne læse og forstå spørgsmålene. I interviewene med børnene og de unge spørger vi i høj grad ind til de samme forhold, som vi gjorde i spørgeskemaundersøgelsen, og har derfor valgt at fastholde evalueringens fokus på de 12-22-åriges erfaringer med inddragelse i sagsbehandlingen.

anvendte timer til projektet, der indgår i opgørelsen af ressourceforbruget i rapportens kapitel 6. I den sammenhæng skal læseren være opmærksom på, at kommunerne i dette projekt ikke har haft omkostninger til uddannelsesaktiviteter, processtøtte og sparring fra Børns Vilkår, da disse er dækket gennem projektet.

Tilgangen til opgørelse af kommunernes tidsforbrug er inspireret af metoden VAKKS (Vurdering af Administrative Konsekvenser for Kommunerne ved ny Statslig regulering). I overensstemmelse hermed er oplysningerne om kommunernes ressourceforbrug indsamlet via strukturerede kvalitative interview, hvor der spørges ind til, hvor meget ekstra tid medarbejderne har brugt på forskellige specifikke aktiviteter i projekt Bedre Børneinddragelse. Disse interview om ressourceforbrug er afholdt i umiddelbar forlængelse af interviewene med koordinatore og sagsbehandlere i projektkommunerne. Opgørelsen af kommunernes tidsforbrug er således baseret på i alt tre interview med koordinatore eller afdelingsledere samt syv interview med sagsbehandlere.

I interviewene med koordinatore/afdelingsledere har der været særligt fokus på vurdering af tidsforbrug til implementeringsaktiviteter, herunder interne møder i kommunerne og sagsbehandlernes deltagelse i Børns Vilkårs uddannelsesaktiviteter. For nogle koordinatore har det været svært at opgøre omfanget af nogle implementeringsaktiviteter, fordi de ligger langt tilbage i tid, og de medarbejdere, som dengang havde ansvaret for opgaverne, ikke længere arbejder i kommunen. Det gælder i særlig grad tidsforbrug til selve projektetableringen, som det ikke har været muligt at opgøre.

I interviewene med sagsbehandlere er der også spurgt ind til udvalgte implementeringsaktiviteter, men der har været særligt fokus på sagsbehandlernes vurdering af, hvor meget ekstra tid de bruger på forskellige børneinddragende aktiviteter i en situation, hvor projekt Bedre Børneinddragelse er i drift (fx ekstra tid til at orientere barnet/den unge om dagsorden og form for møder). For nogle af de interviewede sagsbehandlere har det været svært at opgøre det ekstra tidsforbrug, fordi de er relativt nyuddannede og ikke har erfaringer med anden praksis end den, som er gældende i projektkommunen. Disse sagsbehandlere har dog givet deres bedste bud baseret på bl.a. kollegers beskrivelser af kommunens tidligere praksis på området.

Det relativt begrænsede antal interview samt den skønsmæssige karakter af medarbejdernes vurderinger af tidsforbrug til projektet betyder, at opgørelsen er behæftet med usikkerhed og skal tolkes med forsigtighed. Analysens resultater kan således ikke ses som et fuldstændig sikkert resultat for præcis, hvor meget tid det tager at implementere og drifte projekt Bedre Børneinddragelse i en kommunal kontekst. Opgørelserne kan give relevante beslutningstagere en fornemmelse af, cirka hvilket leje tidsforbruget til forskellige elementer af projekt Bedre Børneinddragelse ligger i, men det skal fremhæves, at resultaterne er usikre.

2.2 Læsevejledning

De fire undersøgelsesspørgsmål, som er præsenteret ovenfor, danner en ramme for evalueringsrapportens opbygning. De fire spørgsmål belyses således som udgangspunkt i hver sit særskilte kapitel. Besvarelsen af undersøgelsesspørgsmålene er dog internt forbundne. For eksempel afhænger besvarelsen af undersøgelsesspørgsmål 2 om, hvordan projekt Bedre Børneinddragelse har påvirket sagsbehandlernes praksis i forhold til børneinddragelse af besvarelsen af undersøgelsesspørgsmål 1 om, hvorvidt og hvordan projektet er implementeret i kommunerne. Derfor vil der igennem rapporten løbende blive bygget oven på indsigter fra tidligere kapitler.

I kapitel 3 undersøger vi, om og hvordan projekt Bedre Børneinddragelse er blevet implementeret i projektkommunerne. Der fokuseres bl.a. på, hvilken betydning ledelsesopbakning, sagsbehandlernes motivation og de tidsmæssige rammer har haft for, hvordan projektet er blevet indført og forankret i projektkommunerne.

I kapitel 4 ser vi på, hvordan projekt Bedre Børneinddragelse har påvirket sagsbehandlernes praksis i forhold til at inddrage udsatte børn og unge i egen sag. I kapitlet undersøger vi bl.a., hvilken betydning projektet har haft for sagsbehandlernes overordnede syn på børneinddragelse, og om sagsbehandlernes i højere grad inddrager børn og unge i rammesætningen omkring møder, i handleplansarbejdet, og når der sker sagsbehandlertift i de enkelte sager.

I kapitel 5 undersøger vi, om og i givet fald hvilke virkninger projekt Bedre Børneinddragelse – via sagsbehandlernes ændrede praksis – har haft for projektkommunernes udsatte børn og unge. Vi ser bl.a. på, hvilke virkninger leverandørerne af projektkommunernes sociale indsatser vurderer, at projekt Bedre Børneinddragelse har haft for børnene og de unge samt børnenes og de unges egne udsagn om, i hvor høj grad de føler sig inddraget i deres egen sag, og hvilken betydning denne inddragelse har for dem.

Endelig undersøger vi i rapportens sidste kapitel (kapitel 6), hvor meget ekstra arbejdstid projektkommunernes sagsbehandlere og ledelseslag har brugt på at arbejde med projekt Bedre Børneinddragelse. Der er fokus på tidsforbrug til både implementeringsaktiviteter (fx uddannelsesaktiviteter for sagsbehandlere) og driftsaktiviteter (fx ekstra tid til rammesætning med børn og unge omkring møders indhold og form).

3 Implementering af projekt Bedre Børneinddragelse

I dette kapitel undersøger vi, hvilke forhold der henholdsvis understøtter og udfordrer projektkommunernes implementering af projekt Bedre Børneinddragelse. I kapitlet er der fokus på betydningen af den ledelsesmæssige opbakning og sagsbehandlerne motivation for at indgå i projektet. Derudover ser vi på de tidsmæssige rammer, som sagsbehandlerne arbejder inden for, samt betydningen af den udskiftning af sagsbehandlere der sker over tid i projektkommunerne. Dermed bidrager kapitlet til at besvare evalueringens første undersøgelsesspørgsmål, som lyder *"hvilke forhold henholdsvis understøtter og udfordrer implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse?"*

Kapitlet baseres dels på spørgeskemaundersøgelsen blandt projektkommunernes sagsbehandlere, dels på interview med chefer, koordinatore samt sagsbehandlere, og dels på interview med repræsentanter fra Børns Vilkår.

3.1 Ledelsesopbakning

Både sagsbehandlere, koordinatore, ledere og chefer understreger, at ledelsesopbakning er afgørende i forhold til at prioritere deltagelsen i et praksisudviklende projekt som projekt Bedre Børneinddragelse. Det fremhæves bl.a., at ledelsesopbakningen er vigtig for at understøtte, at projektet går på tværs af afdelinger, at der sikres tid for medarbejderne til at deltage i kurser og efterfølgende arbejde med metoder fra kurset/træningsdage, at der bibeholdes et fortsat fokus på pointerne fra projekt Bedre Børneinddragelse i en travl hverdagspraksis, samt at pointerne og metoderne fra projektet får et liv efter projektperiodens udløb.

Både sagsbehandlere, afdelingsledere og chefer i projektkommunerne fremhæver ledelsesfokus på børneinddragelse som positivt og afgørende for implementeringen. En sagsbehandler fortæller om væsentligheden af ledelsesopbakningen: *"Det er blevet højt prioriteret og italesat, og jeg tænker, at ledelsen har gjort et stort benarbejde. Det fokus, som ledelsen har haft på det, har også smittet af på os andre. Det er ikke noget, vi enten har kunnet tage til os eller lade være. Det har været godt. For ellers, hvis vi alle sammen hver især skal prioritere, er det ikke sikkert, det var sket. Så på den måde har det været godt, at ledelsen har gået op i det".*

Derudover pointeres børneinddragelse som et område, som både chefer, ledere og sagsbehandlere ønsker at arbejde med og forbedre deres indsats indenfor. I alle tre kommuner fortæller cheferne, at man prioriterer samtaler med børnene og er opmærksomme på, at der her er tale om et område, hvor man kan gøre det bedre. Derfor oplever de lokale ledelser Børns Vilkårs projekt med fokus på både teorier og metoder som yderst relevant. En af de kommunale chefer udtrykker bevæggrundene for at gå med i projektet således: *"Vi vil gerne blive dygtigere til børnesamtalerne, styrke kompetencerne hos de enkelte medarbejdere. Altså se på egen praksis for derigennem at blive klogere, det at invitere andre ind for at blive klogere og gøre det bedre. [...] Men det helt centrale er at bevare fokus på vigtigheden af, at børn bliver part i egen sag".*

Fra sagsbehandlerne side opleves det som afgørende, at ledelsen bakker op omkring nye indsatser såsom projekt Bedre Børneinddragelse. I spørgeskemaundersøgelsen til sagsbehandlerne har vi spurgt ind til, hvorvidt sagsbehandlerne oplever, at deres lokale ledelser har fokus på børneinddragelse i sagsbehandlingen. Sagsbehandlerne svar ved henholdsvis før- og efter-måling er vist i tabellen nedenfor.

Tabel 3.1 Sagsbehandlerne vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Jeg oplever, at der er stort ledelsesmæssigt fokus på en høj grad af børneinddragelse i sagsbehandlingen						
Før	10 %	32 %	35 %	10 %	6 %	6 %
Efter	12 %	44 %	27 %	12 %	2 %	3 %
Udvikling	2 %	12 %	-8 %	2 %	-5 %	-3 %

Note: n ved før-måling: 62, n ved efter-måling: 59.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Tabellen viser, at en relativt stor del (42-56 %) af sagsbehandlerne vurderer, at det passer godt eller meget godt, at der ledelsesmæssigt er et stort fokus på børneinddragelse i sagsbehandlingen. Resultaterne viser desuden en tendens til, at denne andel stiger i løbet af projektperioden, om end denne udvikling ikke er statistisk signifikant. Kun en mindre gruppe af sagsbehandlerne (14-16 %) giver udtryk for, at ledelsen ikke fokuserer på børneinddragelse.

Den ledelsesmæssige opbakning illustreres eksempelvis ved, at projekt Bedre Børneinddragelse har været et fast element på mange forskellige typer af møder i projektkommunerne. Lederne oplever derfor også, at der i perioder har været meget at se til med projektdeltagelsen. En leder fortæller: *"Der har været teoridage, så har der været faglig refleksion for medarbejderne hver tredje måned. Så har der været et månedligt møde for ledere og koordinatore. Så er der styregruppemøde hver tredje måned. Så har der været lederforum hvert kvartal. I starten deltog vi jo i det hele, men det kunne vi ikke fortsætte med"*. Derfor har der været en løbende proces mellem kommunerne og Børns Vilkår, hvor det er blevet justeret, hvem der deltager i hvad.

De kommunale ledere har prioriteret, at der har været en ledelsesrepræsentant med på de træningsdage, som Børns Vilkår har afholdt med sagsbehandlerne. I en af kommunerne fortæller en leder, at de forsøgte at trække sig en periode, da de brugte meget tid på andre mødeaktiviteter i forbindelse med projektet. De oplevede imidlertid, at det var udfordrende forsat at understøtte og minde medarbejderne om pointerne i projektet, hvis de ikke havde deltaget. Derfor blev det prioriteret igen.

Ud over deltagelse i møder, træningsdage osv. er det op til ledelsen at stå for det lange seje træk, der foregår i hverdagen imellem møderne med konsulenter fra Børns Vilkår. Det er koordinatore og ledere, der har ansvaret for at få børneinddragelsen og de konkrete indsats italesat i hverdagen, fx til fagmøder og i den daglige dialog med sagsbehandlere, så det ikke kommer på afstand, ligesom det er den lokale ledelse, der i dagligdagen må sørge for at følge op og udfordre medarbejderne på deres muligheder for at implementere nye tilgange i deres travle arbejdsdage. En afdelingsleder pointerer, hvor vigtig denne ledelsesopbakning er for implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse: *"Generelt har ledelsesopbakning afgørende betydning. Det at implementere ny viden kræver, at man er insisterende og bliver ved med at vende tilbage. Hver gang man skal lære noget nyt, bliver man lidt famlende, hvilket ikke er behageligt. Det kræver, at man holder fast. Mange kursuspenge er spildte, for man kommer så nemt fra det, når hverdagen kører. Det, at vi alle sammen har været sammen om det, og der har været et tydeligt ledelses- og arbejdsforløb, har gjort, at vi er kommet så langt"*.

3.2 Sagsbehandlerne's motivation

Generelt er sagsbehandlerne positive omkring projekt Bedre Børneinddragelse og motiverede for at inddrage børn og unge mere. En af de interviewede sagsbehandlere siger: *"Børns Vilkår har et godt omdømme, og vi synes, det var en fed organisation at skulle arbejde sammen med. Og vi synes alle sammen, at børneinddragelse er hamrende vigtigt, og at det tit bliver et forældrefokus. Det er svært og sårbart at tale med børn, så det kan hurtigt blive nedprioriteret"*.

Projektet ligger i god forlængelse af sagsbehandlerne's generelle motivation for deres arbejde. De fleste sagsbehandlere giver udtryk for, at de synes, det er relevant og spændende at være en del af projektet, og sådan opleves det ligeledes på ledelsesniveau samt hos Børns Vilkår. En medarbejder fra Børns Vilkår siger: *"Flere synes, det er spændende at være del af projektet, og det handler ofte om ting, som de gerne vil beskæftige sig med og blive bedre til. Projektet rammer ned i kernen af deres motivation, og det er et godt udgangspunkt"*. Projekt Bedre Børneinddragelse har været med til at give mere motivation til en stor del af sagsbehandlerne, fordi det at inddrage børn og unge giver mening til deres arbejde. Derudover fremhæves træningsdagene som givende for flere af sagsbehandlerne, Her var der mulighed for at fordybe sig i relevant viden, som ligeledes blev omsat til øvelser og egen praksis.

På kort sigt har medarbejderne fået en fælles reference og et fælles sprog at diskutere og drøfte sager ud fra. På et mere reflekterende niveau har medarbejderne fået et fælles fagligt afsæt og sprog, som tages med ind i samtalerne, der foregår på et andet niveau, end da projektet startede. Det har motiveret medarbejderne at udvikle deres faglige praksis omkring børneinddragelse og at få redskaber og viden til at håndtere et område af deres daglige virke, som for nogle tidligere har været en udfordring.

Sammenlignet med andre projekter og indsatser fremhæves det som betydningsfuldt, at *alle* sagsbehandlere og i nogle kommuner også familieplejekonsulenter har deltaget i projektet. Tidligere erfaringer fra de deltagende kommuner viser, at det er svært at holde et fortsat fokus, hvis forandringer skal bæres af få personer i organisationen. En af lederne beskriver det som forskellen mellem, at noget foregår i et hjørne af huset, eller det er bredt ud i hele organisationen. Konsekvensen af, at den samlede sagsbehandlergruppe har deltaget i projektet, har været, at chefer, ledere og sagsbehandlere oplever Bedre Børneinddragelse som et fælles projekt, og det har ligeledes virket motiverende for sagsbehandlerne.

For sagsbehandlerne er det ikke noget nyt at afholde børnesamtaler og derigennem inddrage børn og unge. Nogle medarbejdere var derfor oprindeligt uforstående over for, hvorfor de skulle deltage i projekt Bedre Børneinddragelse, men dette har ændret sig i løbet af projektperioden. Disse medarbejderes motivation for projektet kan anskues som en proces, hvor der var en del modstand i starten, som løbende er blevet mindre. Afdelingslederne peger således på, at de har oplevet en stigende opbakning til projekt Bedre børneinddragelse blandt medarbejderne i løbet af projektperioden. Derudover bruger de ord som "begejstring" og "aktive medarbejdere" til at give et generelt billede af sagsbehandlerne. Det understøtter billedet af, at sagsbehandlerne's motivation for projektet generelt har været høj. De oplever stadig modstand mod projektet fra nogle sagsbehandlere, men generelt er de blevet mere motiverede igennem projektperioden og har taget ejerskab til projektet.

Modstanden blandt nogle af sagsbehandlerne handler dels om manglende tid til projektet mere end modstand mod indholdet. Derudover har nogle sagsbehandlere specifikt haft modstand mod gennemførelse af en øvelse, hvor de enkelte sagsbehandlere får sparring fra Børns Vilkårs socialfaglige

konsulenter på baggrund af videooptagelser af konkrete børnesamtaler. Øvelsen har været en central del af den træning, som sagsbehandlere har fået i inddragende spørgeteknikker i projektet. Nogle sagsbehandlere har dog fundet øvelsen grænseoverskridende, fordi den kræver, at sagsbehandlere filmer og viser egen praksis. Det har betydet, at der især i starten af projektet var sagsbehandlere, der udviste modstand mod øvelsen. Senere i projektet er flere sagsbehandlere dog blevet overbevist og mere motiverede for at deltage i øvelsen. Nedenstående citat fra en kommunal afdelingsleder illustrerer processen:

"Mange tænkte, at de ikke kunne få tid til det – det kunne blive krævende, og de troede heller ikke, at børnene ville være med. Så var der nogle, der var mere modige og startede ud. De syntes, at det var fantastisk – det var meget lærerigt med feedback fra Børns Vilkår. Da vi kom til bølge nr. to, var de mere positive. I tredje omgang tænker man, at det skal vi ikke gå glip af. Nu er vi blevet enige om, at det skal være en del af vores arbejdsform, så alle medarbejdere 1-2 gange om året bliver optaget, og vores koordinatore skal kvalificeres til at lave sparringen. Det er en kæmpe forskel i forhold til, hvordan vi kan tale om det med at tale med børn".

Igennem interview med sagsbehandlere spejles denne opfattelse. Her fortæller sagsbehandlere, at de har haft gode erfaringer med sparringen omkring videoøvelserne, men at de var ret nervøse for det i starten. Det har været noget nyt for sagsbehandlere at lukke både kolleger og Børns Vilkår ind i et ellers lukket samtalerum, men det har samtidig lært dem en masse nyt. Efterhånden som øvelsen er blevet afmystificeret, har sagsbehandlere oplevet meningen med øvelsen, når de har reflekteret i samarbejde med deres kolleger. Det har givet motivation. Sagsbehandlere oplever dog, at videoøvelsen kræver en del tid, hvilket vi ser nærmere på i kapitel 6.

Samlet set har sagsbehandlere været motiverede for at arbejde med projekt Bedre Børneinddragelse. I opstartsfasen har der for nogle sagsbehandlere været modstand, men i de fleste tilfælde er modstanden blevet konverteret til motivation i løbet af projektperioden som følge af projektets relevans for det daglige arbejde samt erfaringer med og udbytte af de forskellige metoder.

3.3 Rammerne

Et væsentligt element af rammerne omkring projekt bedre børneinddragelse handler om involveringen og tilstedeværelsen af konsulenter fra Børns Vilkår i dagligdagen i projektkommunerne. Både sagsbehandlere, afdelingsledere og chefer i projektkommunerne giver udtryk for, at Børns Vilkår har vist forståelse for hverdagen i den kommunale sagsbehandling, samtidig med at de har drevet projektet og løbende mindet sagsbehandlere om projektets fokus. Det har givet sagsbehandlere lyst og nysgerrighed at kunne trække på konsulenter med en specialiseret viden. Det fremhæves som afgørende, at Børns Vilkår løbende har været til stede i kommunerne og har talt ind i sagsbehandlernes kernefaglighed på feltet. Sidstnævnte understøttes af, at begge socialfaglige konsulenter fra Børns Vilkår er uddannede socialrådgivere og har praksiserfaring fra kommunale forvaltninger. Dog understreger både ledere og medarbejdere i kommunerne, at det lange seje træk foregår i hverdagen mellem kollegaer og til fagmøder. Det er her, pointerne og metoderne italesættes og holdes ved lige, så det øgede fokus på børneinddragelse ikke kommer på afstand.

Samarbejdet mellem Børns Vilkår – en interesseorganisation – og den kommunale praksis er set fra begge sider forløbet positivt. Fra kommunernes side beskrives det, hvordan Børns Vilkår relativt uproblematisk har fået adgang til og indblik i driften i de tre kommuner. En chef siger om samarbejdet: *"Jeg oplever ikke, at der har været en diskrepans mellem vores forventninger og Børns vilkårs. Det har været en kæmpe hjælp at have nogen, der drev projektet. Det har været alfa omega i forhold*

til at give os noget luft til bare at være med og levere ressourcer i form af medarbejdere, lyst og nysgerrighed”.

Indledningsvis blev der lavet en samarbejdsaftale mellem den enkelte kommune og Børns Vilkår. Aftalen indebar fx, hvor mange timer kommunen kunne forvente at bruge på projektet, samt at ledelsen forpligtede sig til at arbejde aktivt med projektet. Fra Børns Vilkår fremhæves det, at kommunerne har vist tillid og ladet dem komme tæt på den kommunal praksis. Det har taget tid at opbygge denne tillid, men det lykkedes på trods af, at Børns Vilkår også har en rolle som talerør for børn og derfor i nogle sammenhænge kan være kritiske over for kommunernes arbejde på det specialiserede børne- og ungeområde. En af konsulenterne fra Børns Vilkår siger om relationsarbejdet: *”Børns Vilkår har en dobbeltrolle. Vi siger, at børn ikke inddrages nok, men samtidig skal vi samarbejde med dem, som skal inddrage børnene. Det er en balancegang, og til tider bliver vi nødt til at stå fast som interesseorganisation. I opstarten voldte det en smule problemer, men nu ses det ikke længere som et stort problem”*. Tilliden og accepten af forskellige arbejdsvilkår ses fra både Børns Vilkårs og kommunernes side som afgørende for gennemførelsen af projektet. Det nære samarbejde mellem kommuner og Børns Vilkår har ligeledes haft indvirkning på indholdet af projekt Bedre Børneinddragelse, og der er således sket en løbende afstemning af tematikker. For eksempel kom det praksisnære til at fylde mere i projektet end oprindeligt forventet af Børns Vilkår.

Et andet afgørende element af rammerne handler om tiden til at deltage i projektet. Der er blevet prioriteret tid og økonomi til projektet fra de kommunale ledelsers side på den måde, at der er afsat tid til og bakket op omkring sagsbehandlerens deltagelse på trænings- og temadage, og generelt har kommunerne investeret mange timer i projektet (jf. eventuelt kapitel 6 for en nærmere opgørelse af tidsforbruget). Det gælder både på chef- og ledelsesniveau, men ligeledes på sagsbehandlerniveau, hvor sidstnævnte fx har brugt tid på gennemførelse af videoøvelser. Sagsbehandlerne i de tre projektkommuner har imidlertid ikke fået reduceret deres sagstal i projektperioden. Sagsbehandlerne giver i interviewene generelt udtryk for, at det gør det vanskeligt at gennemføre børneinddragende aktiviteter i dagligdagen i det omfang, der fra et børneperspektiv ville være optimalt, og det er frustrerende for sagsbehandlerne.

I spørgeskemaundersøgelsen til sagsbehandlerne har vi spurgt nærmere ind til, hvorvidt deres tidsmæssige rammer er passende i forhold til at sikre god børneinddragelse i hverdagen. Tabellen nedenfor viser sagsbehandlerens svar.

Tabel 3.2 Sagsbehandlerens vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Jeg oplever, at min tidsmæssige ramme er passende i forhold til at kunne sikre god børneinddragelse i hverdagen						
Før	2 %	10 %	3 %	44 %	39 %	3 %
Efter	7 %	7 %	8 %	39 %	39 %	0 %
Udvikling	5 %	-3 %	5 %	-5 %	0 %	-3 %

Note: n ved før-måling: 62, n ved efter-måling: 59.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Som tabel 3.2 illustrerer, oplever langt størstedelen af sagsbehandlerne ved både før- og eftermålingen, at de ikke har den tidsmæssige ramme, der er passende i forhold til at kunne sikre god

børneinddragelse i hverdagen. Hele 78-83 % af sagsbehandlerne oplever at have for lidt tid i dagligdagen til at kunne sikre god børneinddragelse. Der ses kun en meget lille udvikling fra før- til eftermålingen, hvilket indikerer, at sagsbehandlerne ikke vurderer, at de tidsmæssige rammer er blevet bedre i løbet af projektperioden. Her er tale om en klar udfordring for projektets implementering.

Konkret nævner sagsbehandlerne, at de på grund af tidsmangel har svært ved at inddrage børnene og de unge i det omfang, der er lagt op til i projekt Bedre Børneinddragelse. Sagsbehandlerne fortæller, at de ønsker sig mere tid til at forberede sig på de enkelte børnesamtaler, ligesom de meget gerne ville gennemføre flere børnesamtaler. Eksempelvis er det ikke altid muligt for sagsbehandlerne at nå at udarbejde og sende en dagsorden til børn og unge som forberedelse til mødet og dermed inddrage barnet eller den unge allerede inden det reelle møde. Sagsbehandlerne fortæller, at de kompenserer ved at gennemgå formålet med og dagsordenen for mødet med barnet/den unge som det første ved mødet.

En afdelingsleder italesætter rammerne for sagsbehandlernes muligheder for at indarbejde teorier og metoder fra projekt Bedre Børneinddragelse i deres daglige praksis: *"Man kan sige, at medarbejderne har fået det som gave mod at have det lidt travlere"*.

3.4 Sagsbehandlerskift

I alle tre projektkommuner er en stor udskiftning af myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde et vilkår, der har udfordret implementeringen og forankringen af projekt Bedre Børneinddragelse¹⁰. Angående omfanget af denne udskiftning fortæller chefen fra en af projektkommunerne, at mere end 50 % af sagsbehandlerne er ansat efter projektets opstart, hvilket stemmer godt overens med, at det kun er knapt halvdelen af de sagsbehandlere, der har besvaret eftermålingen af spørgeskemaundersøgelsen til denne evaluering, som også arbejdede i kommunerne på tidspunktet for før-målingen.

Interviewpersonerne i alle kommunerne giver udtryk for, at de ønsker at fastholde metoder, indsigter og kultur fra projekt Bedre Børneinddragelse og sørge for, at fremtidige nye medarbejdere ligeledes introduceres til teorierne og metoderne fra projektet. Børns Vilkår har igennem projektperioden tilbudt at afholde opsamlingsmøder for nye sagsbehandlere, men projektkommunerne giver udtryk for, at der ikke er taget tilstrækkelig højde for, hvordan nye sagsbehandlere i kommunerne kan introduceres til projektet fremadrettet. Kommunerne efterspørger mere hjælp til denne opgave fra Børns Vilkår. En leder siger: *"Udfordringen har været det flow af nye folk, der er. Vi har snakket med Børns Vilkår, om de kunne hjælpe med en slags pixibog eller introforløb til nye medarbejdere. Det har vi ikke rigtig haft succes med. Som det er nu, er det lidt op til den enkelte afdeling, hvordan de gør det. Jeg har fx lavet en mappe, hvor jeg har gemt slides fra temadage, og den har jeg givet de nye, så jeg har selv lavet en slags intro. Så ved man i det mindste, hvad de andre taler om. Jeg synes lidt, man har undervurderet det flow, der er i sådan en organisation"*.

I forhold til håndtering af udfordringerne med sagsbehandlerskift har møderne mellem de tre deltagende kommuner gjort det muligt at sparre på tværs og inspirere hinanden til, hvordan hver enkelt kommune kan arbejde videre med de enkelte elementer fra projektet. Cheferne og lederne er positive om at mødes på tværs for at erfaringsudveksle og inspirere hinanden. I en kommune er der udarbejdet et praktikum, hvor der bl.a. indgår viden om, hvordan der arbejdes med børneinddragelse i kommunen efter projekt Bedre Børneinddragelse. Praktikum udgør en del af introen til nye

---

¹⁰ Det skal bemærkes, at en stor udskiftning i gruppen af myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde er en stor udfordring generelt i mange danske kommuner og altså ikke noget særegent for de tre kommuner, som indgår i projekt Bedre Børneinddragelse.

medarbejdere i de metoder, der anvendes i forhold til børneinddragelse. Kommunerne har dog endnu ikke en fastlagt plan for, hvordan overleveringen til nye sagsbehandlere skal foregå, efter Børns Vilkårs del af projektet afsluttes.

Ud over sagsbehandlerskift kan udskiftning på chef- og lederniveau være en risiko for bæredygtigheden af et indsatsområde som bedre børneinddragelse. Også på lederposter er der sket udskiftning i kommunerne i løbet af projektperioden. Der er således flere niveauer af organisationen, hvor det er vigtigt fortsat at have fokus på overlevering af tænkningen i projekt Bedre Børneinddragelse.

3.5 Opsamling

Resultaterne i dette kapitel viser, at der ledelsesmæssigt har været opbakning til projekt Bedre Børneinddragelse i kommunerne. Ledelserne har prioriteret at deltage i projektets møder og aktiviteter og løbende arbejdet for at fastholde sagsbehandlernes fokus på børneinddragelse. Dette har understøttet implementeringen af projektet.

Sagsbehandlerne har generelt haft stor motivation for at deltage i projektet, hvilket er blevet understøttet af det løbende fokus fra de kommunale ledelser og Børns Vilkårs socialfaglige konsulenter. Mange sagsbehandlere motiveres grundlæggende af tanken om at kunne inddrage udsatte børn og unge mere i løsningen af deres egne problemstillinger. Der er også nogle sagsbehandlere, som især i begyndelsen har udvist modstand mod projektet, men denne modstand er mindsket i løbet af projektperioden, efterhånden som sagsbehandlerne har fået erfaring med projektets fokus og øvelser.

De tidsmæssige rammer har klart været en udfordring for implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse. Selvom kommunerne har prioriteret sagsbehandlernes deltagelse i fx træningsdage og videoøvelser, oplever sagsbehandlerne ikke, at de tidsmæssige rammer i projektkommunerne muliggør børneinddragende aktiviteter i det daglige sagsbehandlingsarbejde i det omfang, som Børns Vilkårs projekt lægger op til. Sagsbehandlerne efterspørger mere tid til fx forberedelse af møder med barnet/den unge og til at afholde flere børnesamtaler.

De tre deltagende kommuner har oplevet en stor udskiftning af sagsbehandlere i løbet af projektperioden. Det har udfordret implementeringen af projektet, fordi det har været vanskeligt at få nye medarbejdere "med på vognen". Kommunerne og Børns Vilkår arbejder fortsat på at finde gode løsninger på, hvordan denne udfordring bedst kan håndteres.

4 Ændringer i sagsbehandlernes praksis

I dette kapitel undersøger vi, hvilke ændringer projekt Bedre Børneinddragelse har medført for de kommunale sagsbehandlernes inddragelsespraksis. I kapitlet er der fokus på ændringer i sagsbehandlernes grundlæggende syn på vigtigheden af børneinddragelse, og hvordan denne ændring understøttes af sagsbehandlernes refleksioner over egen praksis. Derudover undersøger vi ændringer i sagsbehandlernes praksis i forhold til inddragelse af børn og unge ved børnesamtaler, i rammesætningen omkring møder, ved sagsbehandlerskift samt i udarbejdelse af handleplanen. Kapitlet bidrager dermed til besvarelse af evalueringens andet undersøgelsesspørgsmål, som lyder *"hvilke virkninger har projekt Bedre Børneinddragelse på sagsbehandlernes praksis?"*.

Kapitlet baseres på resultater fra de to spørgeskemaundersøgelser blandt henholdsvis sagsbehandlere og leverandører af sociale indsatser samt interview med sagsbehandlere, afdelingsledere, chefer, koordinatører og leverandører af sociale indsatser.

4.1 Grundlæggende syn på børneinddragelse

Det er det klare indtryk fra interviewene i alle tre kommuner, at projekt Bedre Børneinddragelse har bidraget til et markant større fokus i projektkommunerne på, at børneinddragelse i sagsbehandlingen er vigtig. Det gælder både blandt sagsbehandlerne og på ledelsesniveau. En chef fra en af projektkommunerne siger følgende om den ændring, der er sket i sagsbehandlernes opmærksomhed på børneinddragelse i deres arbejde: *"Jeg kan læse i dokumenter, at barnets stemme fylder på en anden måde end før. Der er hele ark med børnesamtaler: Den måde, der bliver talt med børnene på; det, der bliver talt om – det er inde omkring barnet på en anden måde... det er der kommet mere fokus på"*.

En anden leder beskriver ændringen i det generelle syn på børneinddragelse i kommunen således: *"Jeg tror, at det [projektet] er blevet del af den måde, man tænker på nu. Vigtigheden af børnesamtalen, ikke bare fordi det står i loven, men for at sikre barnets trivsel og udvikling. Det, tror jeg, har indlejret sig alle vegne. Det er det, jeg mærker, hører og ser alle vegne. Nogle af medarbejderne er eminent dygtige til det, og det kan også være de nye. Det er også noget med kultur – kulturen her er, at vi taler med børnene – og måden vi gør det på"*.

Den gevinst, som sagsbehandlerne primært fremhæver ved projektets øgede fokus på børneinddragelse, er, at de opnår bedre indsigt i, hvordan barnet ser på sin egen situation og muligheder. En sagsbehandler udtrykker det på denne måde: *"Det betyder helt klart, at når mit fokus har ændret sig, så får jeg barnets fortælling. Og jeg ved mere, hvad der rører sig hos barnet, end jeg ellers har været opmærksom på... Jeg synes, at jeg bliver meget klogere på barnet, og hvad der er behov for"*. Det bedre kendskab til barnet giver sagsbehandlerne et bedre grundlag for at vurdere, hvordan barnet har det, og hvordan indsatsen bedst tilrettelægges.

Som en del af projektet er der også kommet mere fokus i projektkommunerne på, at inddragelse af børn og unge kan ske på mange forskellige måder. Det har åbnet op for yderligere inddragelse af nogle grupper af børn og unge. En sagsbehandler giver følgende eksempel herpå: *"Jeg har en sag med én, der er døv, blind, stum – man kan slet ikke kommunikere med ham. Der er meget fokus på, at vi stadig skal have børnesamtaler – man kan kalde det børneobservation – en gang hvert halve år. Det tror jeg, at der er kommet mere fokus på"*.

En afdelingsleder fra samme kommune har også en oplevelse af, at projektet har bidraget til, at sagsbehandlerne tænker børneinddragelse ind i sagerne for en bredere målgruppe af børn og unge, end det tidligere var tilfældet: *"For handicap-området ved jeg, at de i starten havde en retorik om, at der var mange børn, de ikke kunne tale med, og de er kommet til at tale med mange flere børn. I børneafsnittet har der været en opfattelse af, at der var børn, der var for små eller for dårlige til at kunne tales med. Men hvad vil det sige at tale med et barn? Hvad skal der til for at have afholdt en børnesamtale? Kan det også bare være observationer? Der er blevet meget mere børneblikke".*

I en anden kommune tegner koordinatorene det samme billede: Konsulent 2: *"Vi tænker meget mere på, hvordan vi inddrager børnene og får skabt den her forståelse af, hvad der sker. Det er vi blevet meget skarpere på...".* Konsulent 1: *"Man er mange gange gået uden om børnesamtalen, hvor vi er blevet meget mere opmærksomme på, hvor vigtigt det er at inddrage, uafhængigt af alder og handicap, og har fået nogle strategier og metoder til at tale med barnet, så det ikke lider overlast og føler sig hørt og medinddraget".* Konsulent 2: *"Den der berøringsangst er nok forsvundet. Vi tør godt tale om svære ting med børnene".*

Sagsbehandlerne giver generelt udtryk for, at det tager tid at omstille sin praksis til en højere grad af børneinddragelse. Man skal øve sig i at bruge de forskellige metoder i forhold til fx at inddrage barnet i rammesætning omkring møderne flere gange, før det bliver en integreret del af sagsbehandlerens praksis. Det kræver tid og øvelse at blive dygtig til at inddrage børn og unge i sagsbehandlingen. Som en sagsbehandler siger, så *"tager det tid at få det ind under huden"*. En anden sagsbehandler giver udtryk for, at netop bevidstheden om, at det kræver tid og øvelse, er vigtig for, at man som sagsbehandler prioriterer børneinddragelsen: *"Det kræver tid og arbejde. Hvis man har det fokus, prioriterer man det tit oftere"*.

I den sammenhæng er der også flere sagsbehandlere, der giver udtryk for, at det i en travl hverdag med mange sager kan være vanskeligt at finde tilstrækkelig med tid til at træne de børneinddragende færdigheder.

Leverandørerne af sociale indsatser (fx plejefamilier og kontaktpersoner) har i spørgeskemaundersøgelsen besvaret en række spørgsmål om, hvorvidt sagsbehandlerne i projektkommunerne er blevet dygtigere til at interessere sig for og undersøge børnenes/de unges perspektiver i løbet af projektperioden. Leverandørernes besvarelser kan ses i tabellen nedenfor.

Table 4.1 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnenes/de unges sagsbehandlere er i højere grad nysgerrige på børnenes/de unges egne perspektiver						
Andel	6,5 %	54,3 %	23,9 %	4,3 %	4,3 %	6,5 %
Børnenes/de unges sagsbehandlere er blevet mere interesserede i at høre om børnenes/de unges egne holdninger til foranstaltningen						
Andel	6,5 %	47,8 %	26,1 %	2,2 %	6,5 %	10,9 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser en klar tendens til, at leverandørerne oplever, at sagsbehandlerne er blevet mere nysgerrige på og interesserede i børnenes/de unges egne perspektiver og holdninger. 61 % af leverandørerne vurderer, at udsagnet "børnenes/de unges sagsbehandlere er i højere grad nysgerrige på børnenes/de unges egne perspektiver" passer godt eller meget godt, mens 54 % vurderer det samme for udsagnet "børnenes/de unges sagsbehandlere er blevet mere interesserede i at høre om børnenes/de unges egne holdninger til foranstaltningen".

Selvom resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at leverandørerne ser en tendens til, at sagsbehandlerne generelt har fået en mere børneinddragende praksis, end de havde forud for projekt Bedre Børneinddragelse, så viser interviewene, at leverandørerne oplever, at der er store forskelle i, hvor gode de enkelte sagsbehandlere er til børneinddragelse. For nogle sagsbehandlere virker inddragelsen af børn og unge helt naturlig, mens andre opleves at have svært ved det. Den oplevelse genfindes både før og efter projekt Bedre Børneinddragelse.

Opsamlende viser resultaterne, at leverandørerne generelt vurderer, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden er blevet mere interesserede i børnenes og de unges perspektiver og holdninger til egen sag. Leverandørernes vurderinger understøtter dermed sagsbehandleres og ledernes oplevelser af, at projekt Bedre Børneinddragelse har bidraget til, at man i forvaltningerne har opnået et større fokus på børneinddragelse. Det gælder både i forhold til udviklingen af et mere inddragende børnesyn og i forhold til træning i metoder, som kan styrke børneinddragelsen i fx børnesamtaler. I afsnit 4.3 ser vi nærmere på disse metoder. Først fokuserer vi dog på sagsbehandlerens refleksion over egen børneinddragende praksis.

4.2 Refleksioner over egen praksis

For at understøtte implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse i kommunerne har Børns Vilkår fra begyndelsen haft fokus på vigtigheden af at styrke de kommunale medarbejderes egne og kollegiale refleksioner omkring børneinddragelse i sagsbehandlingen. I overensstemmelse hermed giver projektkommunerne i interviewene udtryk for, at de i højere grad end tidligere drøfter børneinddragelse i sagsbehandlergruppen, fx som et fast punkt på teammøder. En afdelingsleder fra en af projektkommunerne giver følgende eksempel herpå: *"Når vi tager en sag op og drøfter den, er der altid nogen, der siger: 'Hvad siger barnet til det?'. Hvis de ikke har gjort det endnu [undersøgt barnets holdning], siger vi: 'Så må du tage det med til næste uge, for vi mangler barnets perspektiv'. Hvis vi sammenligner med journaler fra før, så indgik det ikke. Så på den måde kan jeg se, at der er øget bevågenhed på barnets holdning. Helt klart"*. Der er sket en udvikling fra en privat arbejdsmåde til en mere struktureret og metodisk tilgang til børnesamtaler og børneinddragelse generelt.

For at undersøge, hvordan sagsbehandlerne mere generelt vurderer udviklingen i deres refleksioner omkring børneinddragelse, har vi spurgt nærmere ind til dette tema i spørgeskemaundersøgelsen til sagsbehandlerne. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 4.2 Sagsbehandlerne vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
I min afdeling/mit afsnit drøfter vi ofte, hvordan vi sikrer god børneinddragelse i sagsbehandlingen						
Før	5 %	35 %	37 %	13 %	8 %	2 %
Efter	15 %	59 %	15 %	5 %	2 %	3 %
Udvikling	10 %	24 % *	-22 % *	-8 %	-6 %	2 %
I min afdeling/mit afsnit har vi meget forskellige opfattelser af, hvad god børneinddragelse er						
Før	5 %	35 %	37 %	13 %	8 %	2 %
Efter	0 %	8 %	31 %	32 %	19 %	10 %
Udvikling	-5 %	-27 % *	-7 %	19 % *	11 %	9 %
Jeg ved, hvordan jeg kan sikre god børneinddragelse i mine sager						
Før	11 %	50 %	26 %	11 %	0 %	2 %
Efter	31 %	61 %	7 %	0 %	0 %	2 %
Udvikling	19 % *	11 %	-19 % *	-11 % *	0 %	0 %

Note: n ved før-måling: 62, n ved slut-måling: 59. Statistisk signifikante udviklinger ($p < 0,05$) er markeret med *

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Det fremgår af tabellen, at sagsbehandlerne i højere grad drøfter med hinanden, hvordan de sikrer god børneinddragelse i sagsbehandlingen. Andelen af sagsbehandlere, som svarer, at udsagnet ”i min afdeling/mit afsnit drøfter vi ofte, hvordan vi sikrer god børneinddragelse i sagsbehandlingen” passer godt eller meget godt og er steget fra 40 % ved før-målingen til 74 % ved efter-målingen – en udvikling på 34 procentpoint.

Tabellen viser desuden, at sagsbehandlerne efter projekt Bedre Børneinddragelse oplever, at de har en mere ensartet opfattelse af, hvad god børneinddragelse er. Andelen af sagsbehandlere, der vurderer, at udsagnet ”i min afdeling/mit afsnit har vi meget forskellige opfattelser af, hvad god børneinddragelse er” passer dårligt eller meget dårligt, er steget med 30 procentpoint, mens andelen, der svarer, at udsagnet passer godt eller meget godt, er faldet med 33 procentpoint fra før- til efter-målingen.

Endelig viser tabellen, at langt størstedelen af sagsbehandlerne efter deltagelse i projektet vurderer, at de ved, hvordan de kan sikre god børneinddragelse i deres sager. Ved efter-målingen er der således hele 92 % af sagsbehandlerne, der vurderer, at udsagnet ”jeg ved, hvordan jeg kan sikre god børneinddragelse i mine sager” passer godt eller meget godt – det er en stigning på 30 procentpoint i forhold til før-målingen. Det gælder for alle de ovennævnte udviklinger, at de er statistisk signifikante.

Opsamlende viser resultaterne fra både spørgeskemaundersøgelsen og interviewene i projektkommunerne, at sagsbehandlerne i højere grad drøfter børneinddragelse i sagsbehandlergruppen og har en mere ensartet opfattelse af, hvad god børneinddragelse indebærer, end det var tilfældet, før projekt Bedre Børneinddragelse blev igangsat. Andelen af sagsbehandlere, som vurderer, at de ved, hvordan de kan sikre god inddragelse af børn og unge i deres sager, er desuden stigende igennem projektperioden. Ved projektets afslutning er det således stort set alle sagsbehandlere i projektkommunerne, der vurderer, at dette er tilfældet.

4.3 Børnesamtaler

Som det fremgår af de to foregående afsnit, har projekt Bedre Børneinddragelse medvirket til, at sagsbehandlerne i projektkommunerne i højere grad har fokus på børneinddragelse i deres daglige arbejde. Som en del af projektet har sagsbehandlerne dog også arbejdet på at styrke specifikke metoder og teknikker til at øge inddragelsen af børn og unge i forbindelse med børnesamtaler – dvs. de samtaler, som sagsbehandleren har med børnene/de unge for at indhente deres perspektiv på sagen. I lovgivningen er der nogle minimumskrav til, hvornår der skal afholdes en børnesamtale. Det gælder i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse samt opstart af og opfølgning på barnets foranstaltninger¹¹. Projektkommunernes erfaringer med udvikling af børneinddragelse ved børnesamtalerne er i fokus i dette afsnit.

Det gælder for flere af kommunerne, at der i de seneste år er kommet stærkere ledelsesmæssigt fokus på, hvor vigtigt det er, at sagsbehandlerne sikrer, at børnesamtaler bliver gennemført. For at understøtte dette har man i to af kommunerne indført registreringsystemer, hvor sagsbehandlerne i den enkelte sag skal angive, om der er gennemført børnesamtale. I den ene kommune skal sagsbehandleren desuden begrunde, hvis det er besluttet at undlade børnesamtalen. Disse systemer er med til at signalere vigtigheden af børnesamtalerne til sagsbehandlerne. Det følgende citat fra koordinatorerne i én af kommunerne viser desuden, hvordan disse registreringer kan bidrage til en øget refleksion omkring børnesamtalerne blandt sagsbehandlerne: Konsulent 1: *"Vi har lavet en intern retningslinje, hvor hver gang der kommer en underretning, så laver vi en aktivitet i vores sags-system, der hedder 'børnesamtal', så man skal forholde sig til, om man skal tale med barnet eller ej. Hvis ikke man taler med barnet, skal det begrundes. Før har vi også forholdt os til det, men nu skal vi skrive det ned: er det alder, sagens karakter eller?".* Konsulent 2: *"Det giver også en anden refleksion".*

I alle kommunerne er der blandt sagsbehandlerne et ønske om at øge antallet af børnesamtaler, og nogle af sagsbehandlerne giver udtryk for, at de som følge af projektet er begyndt at afholde flere børnesamtaler end tidligere. På grund af tidsmæssige begrænsninger gælder det dog kun i udvalgte sager.

Mange af de interviewede sagsbehandlere giver udtryk for, at de ville kunne styrke børneinddragelsen i deres sager yderligere, hvis de havde mulighed for at lave flere børnesamtaler, end de kan nå inden for de tidsmæssige rammer, som er gældende i projektkommunerne. Som beskrevet i afsnit 3.3 er disse rammer kun i mindre omfang blevet ændret som en følge af kommunernes deltagelse i projekt Bedre Børneinddragelse. Koordinatorerne fra én af kommunerne siger følgende herom: Konsulent 2: *"Inde hos os er det den der opfølgning to gange om året. Den er der mange, der holder fast i. Det bliver ikke mere. Jeg tror, jeg havde forventet lidt, at det [projektet] ville være noget med at se barnet noget mere. Det synes jeg ikke, vi har".* Konsulent 1: *"Det er også det, der bliver lagt op til. Men det har ikke ændret sig, for vi har ikke tiden til det".* Konsulent 2: *"Jeg synes, det er ærgerligt, for lovgivningen er jo ikke lagt op til, at du ikke skal snakke mere end to gange med barnet pr. år. Det er jo et mindstekrav, men der er ikke tid til at gøre mere... Det er virkelig ikke af ond vilje. Jeg hører mine kollegaer sige, at de rigtig gerne vil det her noget mere, men det kan de bare ikke".*

Hvad angår børnesamtalerne, så fremhæver mange af sagsbehandlerne, at de gennem projekt Bedre Børneinddragelse har fået nye metoder og færdigheder, som de kan trække på, når de taler med børn og unge. Det, som sagsbehandlerne selv fremhæver i interviewene, er for det første, at de er blevet meget mere opmærksomme på, hvor vigtigt det er for børneinddragelsen at anvende

---

¹¹ Jf. Lov om social service § 48.

et letforståeligt sprog uden brug af for mange faglige begreber, når de taler med børnene eller de unge.

For det andet fremhæver sagsbehandlerne, at de har haft god gavn af tilgangen i "den frie fortælling" – en metode, hvor man opfordrer barnet eller den unge til frit at fortælle om, hvad der ligger barnet eller den unge på sinde. I den sammenhæng har sagsbehandlerne desuden trænet sig i at håndtere og udholde pauser i samtalen med barnet/den unge. En chef fra én af kommunerne siger følgende om sagsbehandlerens udbytte af denne tilgang: *"Jeg fornemmer, at der er kommet nye redskaber på hylden til at få børnene til at åbne op. Det var en øjenåbner for mange, det der hedder "tavsheden". Man skal ikke lægge modparten ord i munden. Nogle gange skal man bare vente, tavsheden, indtil der kommer ord i rummet. De har prøvet det af i praksis, og det har faktisk virket. At give sig tiden til at vente på, at den anden kommer med noget. Så kommer der et eller andet på et tidspunkt. Det var i hvert fald nyt"*.

For det tredje har kommunerne som en del af projektet afprøvet dialogredskabet VoxBox. VoxBox er et redskab, som skal understøtte barnet i at give feedback til sagsbehandleren på, om det er lykkedes at inddrage barnet på måde, som barnet ønskede. Det er dog indtrykket fra interviewene, at kommunernes erfaringer med VoxBox er blandede, og at redskabet ikke for alvor er blevet implementeret i sagsbehandlerens daglige praksis. En afdelingsleder fortæller fx følgende om brugen af VoxBox i deres kommune: *"Det tror jeg, det går lidt strammere med... Nu har vi den endelige version, og det tror jeg lever lidt smalt. Vi snakkede om det i dag på fagmøde i min gruppe: En havde brugt det – de andre sagde, at de havde glemt det... Jeg tænker nu, at vi skal hype det [VoxBox] lidt. I starten kom folk tilbage og syntes, at det gav noget godt"*.

Der har i projektet været opmærksomhed fra både Børns Vilkår og projektkommunerne på, at en ændring af sagsbehandlerens praksis for, hvordan børnesamtaler afholdes, kræver, at sagsbehandlerne får mulighed for at øve sig i de nye metoder. Konkret er dette blevet understøttet ved bl.a. at give sagsbehandlerne rum til faglig refleksion omkring, hvordan man som sagsbehandler kan lave god børneinddragelse (jf. eventuelt afsnit 4.2).

Som omtalt i afsnit 3.2 har et andet centralt element i denne understøttelse været en øvelse, hvor sagsbehandlerne har optaget en børnesamtale på video og efterfølgende fået feedback herpå fra Børns Vilkårs socialfaglige konsulenter. Nogle sagsbehandlere giver udtryk for, at denne øvelse er grænseoverskridende, fordi man kommer til at udstille sin egen praksis meget direkte. Det betyder, at nogle sagsbehandlere har udvist modstand i forhold til i det hele taget at deltage i videoøvelsen.

Selvom det kan være grænseoverskridende for sagsbehandlerne at indgå i videoøvelsen, er det væsentligt at fremhæve, at man i kommunerne oplever, at Børns Vilkårs socialfaglige konsulenter har været dygtige til at håndtere sagsbehandlerens sårbarhed og give god og konstruktiv feedback. En koordinator fra én af kommunerne siger følgende herom: *"De videoer, som er blevet optaget, og de tilbagemeldinger, de [sagsbehandlerne] får, dem vokser de af. [Børns Vilkårs konsulenter] har en god, anerkendende tilgang til det. Selvom det har været en dum samtale, hører jeg dem [sagsbehandlerne] sige, 'det har været helt fantastisk at høre, hvad jeg faktisk gjorde godt'. Det er det, der skal holdes fast i"*.

Blandt de sagsbehandlere, der har deltaget i videoøvelsen, er der mange, som giver udtryk for, at de har lært meget om deres egen fremtoning og tilgang til børnesamtaler ved at se sig selv på video og få feedback herpå. En sagsbehandler siger fx følgende herom: *"Vi har haft de her videoøvelser, hvor vi får feedback på, hvad der fungerer... Jeg kan ikke sige, at jeg konsekvent har ændret min praksis. Jeg har nogle opmærksomheder omkring, hvordan jeg spørger og opsummerer. Nogle af de teknikker, vi har lært, Den Fri Fortælling. Det er jeg blevet opmærksom på, at jeg skal øve mig"*

lidt i. Og få mere af det, der fungerer rigtig godt. De har været gode, de videoøvelser vi har haft. Når først man kommer ud over at se sig selv på film og høre sin egen stemme, så giver det god mening”.

Som det fremgår af citatet, har sagsbehandlerne generelt fået noget godt ud af at øve sig i de forskellige metoder til mere børneinddragende børnesamtaler. Citatet illustrerer dog også en tendens til, at flere sagsbehandlere ikke oplever, at projektet har medført en gennemgribende ændring af deres praksis i forhold til børnesamtalerne. En central pointe er derfor igen, at det kræver øvelse, inden metoderne bliver en naturlig del af sagsbehandlerne daglige praksis, fordi de nye tilgange betyder, at der er mange ting, som sagsbehandlerne skal huske og arbejde med undervejs i børnesamtalen. Derfor er det vigtigt, at kommunerne understøtter tilstrækkelig øvelse i de børneinddragende metoder, ikke mindst for nye sagsbehandlere. Som en koordinator fra én af kommunerne siger: ”For os gamle ligger det helt naturligt nu. Jeg tænker ikke længere over det, når jeg har en børnesamtale. Men jeg kan se med den nye gruppe [af sagsbehandlere], jeg har nu, der er det en udfordring”.

For at undersøge, om sagsbehandlerne er blevet dygtigere til at tale med børnene og de unge, har vi spurgt leverandørerne af sociale indsatser om deres vurdering heraf. Dette er vist i tabellen nedenfor.

Tablet 4.3 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnenes/de unges sagsbehandlere er blevet dygtigere til at tale med børn og unge						
Andel	8,7 %	32,6 %	28,3 %	2,2 %	4,3 %	23,9 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Det fremgår af tabellen, at 41 % af leverandørerne vurderer, at udsagnet ”børnenes/de unges sagsbehandlere er blevet dygtigere til at tale med børn og unge” passer godt eller meget godt. Samlet set vurderer leverandørerne altså, at der er sket en positiv udvikling i sagsbehandlerne evne til at med børn og unge i løbet af projektperioden.

Opsamlende viser interviewundersøgelsen, at projekt Bedre Børneinddragelse har medført et øget fokus på vigtigheden af børnesamtaler i projektkommunerne. Dette understøttes af, at ledelsen i kommunerne aktivt følger op på sagsbehandlerne afholdelse af børnesamtaler. Projektet har givet sagsbehandlerne nye metoder til at inddrage børn og unge yderligere i børnesamtalen, og sagsbehandlerne vurderer generelt, at disse redskaber virker. Det kan dog være en udfordring at sikre, at sagsbehandlerne får tilstrækkelig øvelse i de nye metoder til, at de kan ændre deres praksis i forhold til børnesamtalerne – det gælder især for nye sagsbehandlere. Resultaterne viser desuden, at feedback på videooptagede børnesamtaler giver sagsbehandlerne værdifuld øvelse i de nye metoder og god indsigt i egen praksis. Sidst men ikke mindst viser resultaterne, at sagsbehandlerne ifølge leverandørernes vurdering er blevet dygtigere til at tale med børn og unge i løbet af projektperioden.

4.4 Rammesætning i dialog med barnet

Et centralt element i projekt Bedre Børneinddragelse handler om at styrke sagsbehandlingens rammesætning i dialog med barnet. Konkret dækker indsatsområdet vedrørende rammesætning over flere forskellige aspekter. Rammesætning handler dels om at skabe klarhed, forståelse og overblik hos barnet/den unge – både angående sagsforløbet som helhed og i det konkrete møde mellem barn og sagsbehandler, dels om at give barnet/den unge indflydelse på rammerne omkring mødet, bl.a. beslutninger om dagsorden og tidspunkt for møder.

I det oprindelige design for projekt Bedre Børneinddragelse var der et stort fokus på sidstnævnte aspekt ved rammesætning. Det betyder, at spørgeskemaet med før- og efter-måling blandt sagsbehandlerne i høj grad har haft fokus på at vurdere udviklinger i forhold til, om børnene/de unge er med til at bestemme, hvor og hvornår møder med sagsbehandleren skal foregå, hvem der skal deltage i møderne, og om sagsbehandleren efter mødet taler med barnet/den unge om mødets forløb og konklusioner.

Efter iværksættelsen af projekt Bedre Børneinddragelse er indholdet af dette indsatsområde imidlertid blevet ændret. Børns Vilkår oplevede i mødet med kommunerne, at der var behov for, at projektet i højere grad fokuserede på, hvordan sagsbehandlerne kunne opkvalificeres til i højere grad at forklare børnene og de unge, hvilken rolle og hvilket mandat de som sagsbehandlere har, og hvad formålet med mødet er og på den måde skabe en klar ramme omkring møderne mellem barnet/den unge og sagsbehandleren. Derfor blev projektet i højere grad målrettet disse emner, mens emner vedrørende barnets medbestemmelse i forhold til fx tid og sted for møderne ikke har fyldt ret meget.

Ovenstående betyder, at nogle af de emner, der er spurgt ind til i spørgeskemaet til sagsbehandlerne angående rammesætning i dialog med barnet, i praksis kun har haft mindre fokus i projekt Bedre Børneinddragelse, hvilket man skal være opmærksom på ved fortolkningen af resultaterne. Udviklingen i sagsbehandlingens svar på spørgeskemaets spørgsmål vedrørende rammesætning i dialog med barnet fra før- til efter-måling fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 4.4 Sagsbehandlerens vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Når jeg mødes med et barn/en ung, er barnet/den unge med til at bestemme, hvor det skal foregå.						
Før	3 %	22 %	33 %	30 %	10 %	2 %
Efter	3 %	27 %	51 %	15 %	2 %	2 %
Udvikling	0 %	5 %	18 % *	-15 % *	-8 %	0 %
Når jeg mødes med et barn/en ung, er barnet/den unge med til at bestemme, hvornår det skal foregå						
Før	0 %	19 %	24 %	43 %	13 %	2 %
Efter	3 %	17 %	37 %	36 %	5 %	2 %
Udvikling	3 %	-2 %	13 %	-7 %	-8 %	0 %
Jeg inddrager barnet/den unge i beslutninger om mødernes dagsorden						
Før	10 %	21 %	40 %	24 %	3 %	3 %
Efter	10 %	41 %	36 %	12 %	0 %	2 %
Udvikling	1 %	20 % *	-4 %	-12 %	-3 %	-1 %
Jeg inddrager barnet/den unge i beslutninger om, hvem der skal deltage til møderne						
Før	6 %	17 %	43 %	22 %	6 %	5 %
Efter	19 %	20 %	39 %	19 %	0 %	3 %
Udvikling	12 % *	3 %	-4 %	-4 %	-6 % *	-1 %
Når der er flere deltagere ved et møde, orienterer jeg barnet/den unge om de forskellige deltageres rolle og funktion						
Før	38 %	29 %	10 %	11 %	2 %	11 %
Efter	31 %	34 %	24 %	2 %	2 %	8 %
Udvikling	-8 %	5 %	14 % *	-9 % *	0 %	-3 %
Efter møderne taler jeg med barnet/den unge om mødets forløb og konklusioner						
Før	10 %	24 %	22 %	32 %	8 %	5 %
Efter	12 %	22 %	41 %	15 %	5 %	5 %
Udvikling	2 %	-2 %	18 % *	-16 % *	-3 %	0 %

Note: n ved før-måling: 63, n ved slut-måling: 59. Statistisk signifikante udviklinger ($p < 0,05$) er markeret med *

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårby og Faxe Kommuner.

Resultaterne for de to første spørgsmål i tabellen viser, at andelen sagsbehandlere, som vurderer, at barnet eller den unge ofte eller altid er med til at bestemme, hvor og hvornår mødet skal foregå, kun udvikler sig lidt igennem projektperioden. Til gengæld falder andelen, som svarer sjældent eller aldrig, med 15-23 procentpoint, mens andelen, der svarer nogle gange, stiger. Samlet set er der således en ganske svag tendens til, at børnene og de unge i højere grad er med til at beslutte, hvor og hvornår møderne med deres sagsbehandlere skal foregå, men det er fortsat langt fra i alle tilfælde, at det sker. Når udviklingen i disse spørgsmål ikke er større, skyldes det formentlig, at disse emner kun har haft mindre fokus i projekt Bedre Børneinddragelse.

Andelen af sagsbehandlere, som tilkendegiver, at de ofte eller altid inddrager børnene/de unge i beslutninger om mødernes dagsorden, er steget med 21 procentpoint fra før- til slut-målingen. Ved slut-målingen er der således 51 % af sagsbehandlerne, der svarer ofte eller altid på dette spørgsmål. Desuden er andelen, som svarer sjældent eller aldrig, faldet med 15 procentpoint i løbet af projektperioden.

Hvad angår sagsbehandlerens inddragelse af børn og unge i beslutninger om, hvem der skal deltage i møderne, viser spørgeskemaundersøgelsen ligeledes positive tendenser. Ved før-målingen

var det 23 % af sagsbehandlerne, der svarede, at de ofte eller altid inddrog barnet/den unge i dette. Ved slut-målingen er andelen steget til 39 %.

Tabellen viser desuden, at en stor del af sagsbehandlerne ved både før- og efter-målingen svarer, at de ofte eller altid orienterer barnet eller den unge om roller og funktioner for de forskellige personer, som deltager i møderne. Ved både før- og efter-måling gør det sig gældende for cirka 65 % af sagsbehandlerne, og der sker således kun en ganske lille udvikling i denne andel i løbet af projektperioden. Igen er der dog tale om et emne, som kun har haft lille fokus i projektet. I praksis har fokus i højere grad været på sagsbehandlerens tydeliggørelse af egen rolle og mandat i forhold til barnet/den unge.

Gennem undersøgelsesperioden sker der desuden kun en lille udvikling i, hvor ofte sagsbehandlerne taler med barnet/den unge om møders forløb og konklusioner efter møderne. Ved både før- og efter-målingen er der cirka en tredjedel af sagsbehandlerne, som angiver, at de ofte eller altid taler med barnet eller den unge herom. Ved efter-målingen er der dog en større andel af sagsbehandlerne, der svarer nogle gange til spørgsmålet, mens en lavere andel svarer sjældent eller aldrig, end det var tilfældet ved før-målingen.

Interviewene med projektkommunernes sagsbehandlere, koordinatore og ledere understøtter generelt resultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne. Mange af de interviewede sagsbehandlere giver udtryk for, at de som følge af projekt Bedre Børneinddragelse inddrager børnene og de unge mere i rammesætningen omkring møder og giver bl.a. udtryk for, at det fungerer godt at sende en dagsorden til barnet/den unge forud for møderne. Nogle sagsbehandlere giver dog også udtryk for, at det kan være svært altid at få sendt dagsordenen ud til børn/unge på forhånd. Som en sagsbehandler siger: *Jeg sender en dagsorden, hvis jeg har tid til det*".

Det varierer, i hvor høj grad og hvordan de interviewede sagsbehandlere indsamler input til dagsordenen fra børnene og de unge. Nogle sagsbehandlere spørger så vidt muligt altid barnet/den unge, om de har noget at bidrage med til dagsordenen, mens dagsordenen for andre sagsbehandlere i højere grad fremstår som at have orienterende karakter, så barnet/den unge ved, hvad sagsbehandleren planlægger, at der skal tales om på mødet. En sagsbehandler nævner, at hun har gode erfaringer med at bruge lidt tid i slutningen af børnesamtalen på at tale med barnet/den unge om, hvorvidt der er noget, som de gerne vil tale om, næste gang de mødes. En anden nævner, at input til dagsordenen kan komme på de unges eget initiativ mellem møderne ved, at de kontakter hende og fortæller om noget, de gerne vil tale om.

Nogle af de interviewede sagsbehandlere giver udtryk for, at det i praksis kan være svært at huske børneinddragelsen i rammesætningen omkring møder. Dette kan muligvis hænge sammen med manglende praksiserfaring med de metoder, som sagsbehandlerne er blevet undervist og trænet i af Børns Vilkår. En koordinator beskriver det således: *Konsulent 2: "Os, der har været med fra starten, der ligger det efterhånden på ryggen. Jeg sidder med en ny gruppe, og der bliver det ikke gjort... For os gamle ligger det helt naturligt nu. Jeg tænker ikke længere over det, når jeg har en børnesamtale. Men jeg kan se med den nye gruppe, jeg har nu, der er det en udfordring, hvordan vi får dem inddraget. Jeg synes ikke, vi er gode nok*".

En af kommunerne har gode erfaringer med en model fra et andet børneinddragelsesprojekt kaldet "Godt Videre", hvor den unges eget perspektiv sættes i højsædet ved møderne. En medarbejder beskriver modellen og dens styrker således: *"Jeg synes, at de i højere grad sidder ved bordenden for mødet, at det er blevet deres møde. De har været med til at bestemme nogle konkrete ting, som de gerne vil have drøftet. Min fornemmelse er, at de har følt et større ejerskab. De er ikke kommet, fordi jeg sagde, de skulle, men fordi det ville blive på deres måde. Jeg er blevet mere bevidst om,*

at før i tiden, når jeg indkaldte til møder, så var barnet bare én af dem, jeg indkaldte. Nu er det sammen med barnet, at vi indkalder til mødet, og den unge har været med til at bestemme, hvem der skal være med. I stedet for at jeg er for bordenden, er det mere den unge, som er med til at bestemme, hvem der skal være med”.

Nogle af de interviewede sagsbehandlere giver udtryk for, at de som følge af projekt Bedre Børneinddragelse har øget deres fokus på at opsummere, hvad der er blevet talt om og aftalt på mødet sammen med barnet/den unge. En sagsbehandler siger følgende herom: *”Jeg gør også mere ud af i den afsluttende del af samtalen at fortælle, hvad der kommer til at ske – og gerne få barnet til at gentage, så jeg er sikker på, at vi har en fælles forståelse”.* For andre sagsbehandlere er den opsummerende rolle omvendt ikke en, de systematisk sørger for at udfylde. Dette blandede billede passer godt med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, der bl.a. viste, at 41 % af sagsbehandlere ved efter-målingen svarer, at de nogle gange taler med barnet/den unge om mødets forløb og konklusioner efter mødet.

Af interviewmaterialet fremgår det desuden, at projekt Bedre Børneinddragelse har påvirket sagsbehandlernes praksis på områder inden for rammesætning, som ikke er dækket af spørgeskemaet, jf. indledningen til dette afsnit. Det gælder især et øget fokus på sagsbehandlernes rolle i forhold til at forklare barnet/den unge, hvad sagsbehandlerens rolle er, og hvad der skal ske i barnets/den unges sagsforløb. En koordinator fra én af projektkommunerne siger følgende herom: *”Det [projektet] har også ændret mit syn på, hvilke succeskriterier jeg stiller op. Før handlede det meget om at få det ud af børnesamtalen, som jeg gerne ville have. Nu handler det meget mere om at få talt med barnet om, hvad der sker, og få skabt en forståelse af, hvad der sker omkring dem. Det tror jeg slet ikke, vi tænkte på før i tiden; der handlede det meget om, hvad jeg kunne få ud af samtalen for at bruge det i fx en børnefaglig undersøgelse”.*

Opsummerende indikerer resultaterne, at projekt Bedre Børneinddragelse på nogle punkter har bidraget til, at sagsbehandlere får skabt en mere klar ramme for møderne mellem sagsbehandler og barnet/den unge. Sagsbehandlere er således begyndt i højere grad at sende dagsorden ud til barnet/den unge forud for møder og inddrage barnet/den unge i beslutninger om, hvilke personer der skal deltage i møderne. Derudover indikerer interviewmaterialet, at sagsbehandlere har fået en øget opmærksomhed på deres rolle i forhold til at skabe klarhed hos børnene og de unge om, hvad der sker omkring dem, og hvad sagsbehandlerens rolle er i den sammenhæng. Der er dog også punkter, hvor det er mere forskelligt, om sagsbehandlere i højere grad inddrager børnene og de unge. Det gælder fx i forhold til at følge op med barnet/den unge på, hvad der blev aftalt på mødet efter mødets afholdelse.

4.5 Sagsbehandlerskift

Som det fremgår af afsnit 3.4, er det en generel udfordring for kommunerne og dermed også projekt Bedre Børneinddragelse, at der er en relativt stor udskiftning i sagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde. Dels udfordrer det en god implementering af en mere børneinddragende praksis blandt sagsbehandlere, og dels udfordrer det barnet/den unge, når vedkommendes sag overtages af en ny sagsbehandler. I dette afsnit ser vi nærmere på sidstnævnte ved at fokusere på, hvor gode kommunerne er til at inddrage børn og unge i overdragelsen til ny sagsbehandler.

I det oprindelige design for projekt Bedre Børneinddragelse var der særskilt fokus på denne problematik og på at hjælpe kommunerne med at styrke inddragelsen af børn og unge specifikt i forbindelse med sagsbehandlerskift. Ligesom det er tilfældet for tiltagene under overskriften ”rammesætning i dialog med barnet”, har projektet imidlertid ændret sig undervejs. Efter introduktionen af emnet

i den første kommune var det således Børns Vilkår's erfaring, at sagsbehandlerskift var et område, hvor det var vanskeligt at skabe forandringer i kommunerne. Derfor blev denne del af projektet nedprioriteret til fordel for andre områder. Det betyder, at inddragelse i forbindelse med sagsbehandlerskift ikke er blevet berørt i projektet i to af kommunerne og blot kort i den sidste kommune.

Selvom inddragelse af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift ikke har haft særskilt fokus i projektet, undersøger vi alligevel emnet i dette afsnit. Det skyldes for det første, at sagsbehandlerskift har stor betydning for de berørte børn og unge, hvorfor inddragelse heri er vigtigt – for det andet at de øvrige elementer i projekt Bedre Børneinddragelse kan have positiv betydning for inddragelsen af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift, og at der derfor er sket en udvikling i omfanget af børneinddragelsen i denne sammenhæng.

I spørgeskemaet til sagsbehandlerne indgår der to spørgsmål om inddragelse af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift. Resultaterne af sagsbehandlerne's besvarelser er præsenteret i tabellen nedenfor.

Tablet 4.5 Sagsbehandlerne's vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Når jeg overtager sager fra en kollega, er barnet, hvis det overhovedet er muligt, på forhånd orienteret om sagsbehandlerskiftet						
Før	5 %	25 %	33 %	21 %	3 %	13 %
Efter	8 %	37 %	19 %	29 %	0 %	7 %
Udvikling	4 %	12 %	-15 %	8 %	-3 %	-6 %
Når jeg overtager sager fra en kollega, spørger jeg barnet/den unge om barnets/den unges egen opfattelse af sagen						
Før	13 %	21 %	22 %	27 %	6 %	11 %
Efter	10 %	32 %	29 %	15 %	5 %	8 %
Udvikling	-3 %	12 %	7 %	-12 %	-1 %	-3 %

Note: n ved før-måling: 63, n ved slut-måling: 59.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Tabellen viser en tendens til, at en større andel af sagsbehandlerne ved efter-målingen vurderer, at de ofte eller altid orienterer barnet eller den unge om sagsbehandlerskift på forhånd, hvis det er muligt, end det var tilfældet ved før-målingen. Udviklingen er dog ikke statistisk signifikant.

Der ses ligeledes en svag (insignifikant) tendens til, at en større andel af sagsbehandlerne ved efter-målingen vurderer, at de ofte eller altid spørger barnet eller den unge om vedkommendes egen opfattelse af sagen, når de overtager en sag fra en kollega, end det er tilfældet i før-målingen. Ligeledes falder andelen, som har svaret sjældent eller aldrig til spørgsmålet.

Samlet set viser resultaterne i tabel 4.5 forsigtige tendenser til, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden i lidt højere grad orienterer barnet eller den unge om sagsbehandlerskift og hører barnets eller den unges egen opfattelse af egen sag i den forbindelse. Der er dog ikke tale om nogen markant udvikling.

I forhold til resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er det væsentligt at bemærke, at interviewmaterialet viser, at i al fald to af kommunerne ved evalueringens afslutning er i gang med en proces for at forbedre deres procedure for sagsbehandlerskift, så barnet eller den unge i højere grad inddrages heri. En sagsbehandler siger følgende herom: *"Vi er i gang med et fokus på overdragelse*

og er ved at udarbejde retningslinjer for, hvordan vi får lavet overleveringen bedst muligt og får alle mellemregninger med. Én ting er, hvad der står skrevet i sagen, men det er også vigtigt med god overlevering. Jeg tror, at det er en del af projektet, at der er kommet fokus på det”.

Som en del af omstillingsprocessen er man i én af kommunerne fx begyndt at sende breve til de unge, hvor den unge orienteres om sagsbehandlerskiftet, og hvor der er et billede af den nye sagsbehandler, så den unge fra starten kan sætte ansigt på den sagsbehandler, som skal overtage sagen. I denne kommune arbejder man desuden med en styrkelse af overdragelsesmøder.

I to af kommunerne giver forskellige svarpersoner udtryk for, at man i kommunens forvaltning ikke har været eller er gode nok til at inddrage børnene og de unge, når der sker sagsbehandlerskift. En sagsbehandler siger fx: *”Det synes jeg ikke, vi har været så gode til. Det kommer ofte lidt bag på familier og børn, at der har været sagsbehandlerskift. Det kunne sagtens være et punkt til forbedring at blive bedre til at give besked. Det har vi ikke været så gode til”.*

I interviewene står det dog også klart, at kommunerne i mange tilfælde finder det vanskeligt at inddrage børnene og de unge så meget i processen omkring sagsbehandlerskift, som man godt kunne tænke sig. Om at underrette børnene og de unge forud for sagsbehandlerskift siger en afdelingsleder fx, at *”det kan man næsten aldrig. For det er sjældent, at vi når at have en ny på pladsen, før den gamle er stoppet”* (afdelingsleder). To koordinatore supplerer: Konsulent 1: *”Det er altid et kaos, når man stopper og skal have fordelt sagerne, og der bliver børnene glemt”.* Konsulent 2: *”For børnene er det lidt et vilkår. Hvis man er anbragt, så når man igennem mange sagsbehandlere. Tiden er knap, når folk stopper og skal have afsluttet undersøgelser, og så er det borgerkontakten, der bliver nedprioriteret”.*

Disse citater illustrerer, hvorfor det kan være vanskeligt at håndtere ikke-planlagte sagsbehandlerskift som følge af fx sygdom eller jobskifte inden for rammerne på det specialiserede børne- og unge-område i projektkommunerne. I nogle tilfælde kan sagsbehandlerskiftene imidlertid bedre forudses – fx når en sag flytter, fordi en sagsbehandler skal på barselsorlov, eller fordi sagen flytter fra én af kommunens afdelinger eller distrikter til en anden. Ved den type af sagsbehandlerskift – hvor det er muligt, er man i én af kommunerne begyndt systematisk at holde overdragelsesmøder, hvor sagen gives videre til den nye sagsbehandler – for på den måde at styrke overgangen og minimere de negative konsekvenser. Så vidt muligt deltager barnet/den unge i overdragelsesmødet, der typisk holdes i forbindelse med næstkommende handleplansmøde eller børnesamtale.

Opsummerende viser undersøgelsens resultater vedrørende sagsbehandlerskift en lille tendens til, at sagsbehandlerne i lidt højere grad sørger for at orientere barnet/den unge om skiftet og høre barnets/den unges egen opfattelse af sagen, når de overtager en sag fra en kollega. Det er dog samtidig tydeligt, at der fortsat er en stor del af sagsbehandlerne, som kun nogle gange, sjældent eller aldrig gør dette. Interviewene peger på, at dette i al fald delvist hænger sammen med, at rammerne i projektkommunerne gør det vanskeligt at finde tiden til at inddrage børnene og de unge i tilstrækkelig grad, når der sker sagsbehandlerskift.

4.6 Barnet i handleplanen

Handleplanen er et helt centralt dokument i barnets/den unges sag, da handleplanen bl.a. beskriver barnets/den unges udfordringer, målsætninger, og hvilke indsatser der iværksættes for at opnå målsætningerne. Derfor har der i projektet været fokus på en højere grad af inddragelse af børnene og de unge i udarbejdelsen af handleplanen, så disse i højere grad får indflydelse på og kendskab til indholdet af handleplanen og tager større ejerskab til de opsatte mål.

I spørgeskemaundersøgelsen til sagsbehandlerne indgår i alt syv spørgsmål vedrørende inddragelse af børn og unge og deres perspektiver i handleplanen. Tabellen nedenfor viser udviklingen i sagsbehandlerne vurdering af disse spørgsmål fra før- til efter-målingen.

Tablet 4.6 Sagsbehandlerne vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Jeg skriver handleplanen i et sprog, som er letforståeligt for barnet/den unge						
Før	10 %	32 %	31 %	11 %	2 %	15 %
Efter	5 %	37 %	37 %	8 %	0%	12 %
Udvikling	-5 %	5 %	7 %	-3 %	-2 %	-3 %
Barnet/den unge er med til at formulere ordlyden på de mål og handlinger, som jeg skriver i handleplanen						
Før	5 %	27 %	34 %	16 %	8 %	10 %
Efter	3 %	27 %	39 %	19 %	0 %	12 %
Udvikling	-1 %	0 %	5 %	3 %	-8 % *	2 %
Jeg beskriver eksplicit, hvordan barnets/den unges perspektiv har påvirket handleplanens indhold						
Før	2 %	15 %	31 %	32 %	5 %	16 %
Efter	0 %	17 %	37 %	24 %	7 %	15 %
Udvikling	-2 %	2 %	7 %	-9 %	2 %	-1 %
Jeg citerer barnets/den unges ord i handleplanen						
Før	0 %	32 %	37 %	15 %	6 %	10 %
Efter	0 %	31 %	46 %	8 %	2 %	14 %
Udvikling	0 %	-2 %	9 %	-6 %	-5 %	4 %
Hvis barnets/den unges ønsker ikke kan imødekommes, beskriver jeg eksplicit i handleplanen, hvorfor det ikke er muligt						
Før	6 %	15 %	32 %	21 %	8 %	18 %
Efter	7 %	27 %	22 %	19 %	5 %	20 %
Udvikling	0 %	13 %	-10 %	-2 %	-3 %	3 %
Barnets/den unges holdning til de valgte foranstaltninger fremgår af handleplanen						
Før	11 %	37 %	29 %	10 %	3 %	10 %
Efter	10 %	34 %	36 %	5 %	2 %	14 %
Udvikling	-1 %	-3%	7 %	-5 %	-2 %	4 %
Jeg sikrer mig, at barnet/den unge forstår handleplanens indhold						
Før	24 %	32 %	21 %	8 %	3 %	11 %
Efter	19 %	41 %	25 %	2 %	2 %	12 %
Udvikling	-6 %	8 %	4 %	-6 %	-2 %	1 %

Note: n ved før-måling: 62, n ved slut-måling: 59. Statistisk signifikante udviklinger ($p < 0,05$) er markeret med *

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Tabellen viser, at der generelt kun er sket ganske små og insignifikante udviklinger i sagsbehandlerne vurdering af spørgsmålene vedrørende inddragelse af børn og unge i handleplansarbejdet. Ved både før- og efter-måling er der 42 % af sagsbehandlerne, der ofte eller altid skriver handleplanen i et sprog, som er letforståeligt for barnet/den unge, og andelen af sagsbehandlere, som ofte eller altid inddrager barnet eller den unge i at formulere ordlyden på mål i handleplanen, er cirka 30 % både før og efter projekt Bedre Børneinddragelse.

17 % af sagsbehandlerne svarer ved både før- og efter-målingen, at de ofte eller altid beskriver eksplicit, hvordan barnets/den unges perspektiv har påvirket handleplanens indhold, mens cirka en

tredjedel af sagsbehandlerne både før og efter projektet ofte eller altid citerer barnets/den unges ord i handleplanen.

Resultaterne viser en svag tendens til, at en lidt større andel af sagsbehandlerne efter projektets implementering eksplicit beskriver en begrundelse i handleplanen, hvis barnets eller den unges ønsker ikke kan imødekommes, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. 13 procentpoint flere af sagsbehandlerne angiver således, at de ofte gør dette ved efter-målingen end ved før-målingen. Denne udvikling er dog ikke signifikant.

Tabel 4.6 viser imidlertid stort set ingen udvikling i andelen af sagsbehandlere, som vurderer, at barnets eller den unges holdning til de valgte foranstaltninger fremgår af handleplanen. Cirka 45 % af sagsbehandlerne vurderer, at dette ofte eller altid er tilfældet både før og efter projektet. Endelig viser tabellen, at en relativt stor del af sagsbehandlerne sikrer sig, at barnet eller den unge forstår handleplanens indhold. Det gælder imidlertid både før og efter projekt Bedre Børneinddragelse. 55-60 % af sagsbehandlerne svarer således ofte eller altid til dette spørgsmål både ved før- og efter-målingen.

Det fremgår af interviewene, at alle tre projektkommuner er i gang med en proces for at styrke inddragelsen af børn og unge i udarbejdelsen af handleplaner på tidspunktet for evalueringen. Det er dog indtrykket fra interviewene, at denne proces i mindre grad stammer fra samarbejdet med Børns Vilkår, men i højere grad udspringer af kommunernes egen videreudvikling af praksis for god børneinddragelse. Processen i de tre projektkommuner er derfor også forskellig.

I den ene af kommunerne har man i et tidligere projekt arbejdet med en model ved navn "Godt Videre", som bl.a. indebærer øget inddragelse af unge i bl.a. handleplaner. I interviewene med denne kommune fremstår "Godt Videre"-modellen generelt som mere betydningsfuld for kommunens praksis for inddragelse i arbejdet med handleplaner end samarbejdet med Børns Vilkår. I den anden af kommunerne er man begyndt at arbejde målrettet på at forbedre handleplanerne, herunder styrke inddragelsen af børn og unge i handleplansarbejdet. Ifølge kommunens medarbejdere skyldes denne ændring dog i højere grad ansættelsen af en ny leder med kompetencer inden for dette felt snarere end input fra projekt Bedre Børneinddragelse. I denne kommune er det indtil videre primært på handicapområdet, man har erfaringer med at lave handleplanen sammen med barnet/den unge.

I den tredje kommune, som har været med i projektet i længst tid, giver man udtryk for, at man også inden deltagelsen i projekt Bedre Børneinddragelse inddrog de unge i udarbejdelsen af handleplanen. Det nye består i at udvikle inddragelsen på børneområdet. En medarbejder fra kommunen siger følgende herom: *"... på børneområdet er det stadig et af udviklingspunkterne... og så har vi nu nogle tegninger og forskellige måder at prøve at tale ind i det her med [handleplanen]... Så på en eller anden måde at have nogle redskaber, som virker... og lige nu tror jeg, vi er der, hvor rådgiverne begynder at have nogle erfaringer med det, og der kommer fortællingen om, at 'det her det virkede', eller 'øj, det her det gav faktisk virkelig god mening'. Så det er jo ligesom også det, der skal have sin tid til at smitte af, så der er andre, der får mod på at prøve det og på den måde inddrage børnene mere, end de har været tidligere".* Det fremgår imidlertid af interviewet, at disse redskaber er nogen, som kommunen selv har fundet frem til, og ikke nogen de har fået via samarbejdet med Børns Vilkår.

I alle kommunerne er der sagsbehandlere, der har prøvet at lave handleplansmålene i tæt samarbejde med barnet eller den unge. Nogle sagsbehandlere sidder fysisk sammen med barnet/den unge og skriver handleplanen, mens andre aftaler handleplansmålene med den unge og andre aktører på et møde. De sagsbehandlere, som har prøvet at lave handleplanen sammen med barnet eller den unge, har positive erfaringer med det. Det er deres oplevelse, at handleplanerne bliver

mere konkrete, og at børnene/de unge i højere grad tager ansvar for målene. En sagsbehandler beskriver gevinsterne således: *"Jeg kan bedst lide den måde, hvor de selv italesætter deres mål, fordi så er de langt hen ad vejen mere villige til at opnå målene. De er opløftede på en anden måde, når vi snakker om det. De kan bedre selv se deres egne skridt og udvikling: Det er primært det, jeg gerne vil have. Dem, der italesætter det, ser jeg bedre progression ved, end hvis det primært er mig, der har italesat målene. De er ikke villige på samme måde. Så det er rigtig vigtigt, at de selv så vidt som muligt formulerer målene".*

Det kan imidlertid være udfordrende at lave handleplanen sammen med barnet/den unge. En sagsbehandler beskriver udfordringerne således: *"Det kan også være mere grænseoverskridende, fordi det er meget problemer og udfordringer, vi skitserer. Det her med at få noget positivt og noget motivation ind hos børn og unge om, at målene i handleplanen skal lykkes, kan være en kunst. Barnet bliver konfronteret med alle de problemer, der er".* På trods af udfordringerne er det imidlertid sagsbehandlerens oplevelse, at der ikke er noget negativt ved at sidde sammen med barnet/den unge og udarbejde handleplanen.

Ifølge sagsbehandlerne er det dog ikke i alle sager, det er muligt at lave handleplanen sammen med barnet. Nogle børn og unge har svært ved at sætte ord på, hvad mulige mål kunne være, mens andre har funktionsnedsættelser, som gør, at de ikke har tilstrækkelig indsigt i egne udfordringer. En sagsbehandler giver udtryk for, at hun gerne ville inddrage mindre børn mere i udarbejdelsen af handleplanen, end hun gør i dag, men at hun savner konkrete redskaber til, hvordan hun kan gøre det. Hun oplever ikke, at projekt Bedre Børneinddragelse i tilstrækkelig grad har haft fokus på sådanne redskaber. Både koordinatorene og en afdelingsleder fra samme kommune deler denne oplevelse. Afdelingslederen siger følgende omkring sagsbehandlerne udbytte fra Børns Vilkår i forhold til børneinddragelse i handleplansarbejdet: *"Det de [sagsbehandlerne] har kunnet referere til mig, som de har fået, det synes jeg ikke har været af kvalitet på det her område. Det siger de også selv, at de ikke er blevet klogere på. Så har de fået lidt her til sidst, hvor de tog nogle handleplaner op, hvor de fik noget feedback. Men det har ikke været prioriteret højt i projektet".*

Opsamlende viser resultaterne i dette afsnit, at der i projektkommunerne kun er sket små udviklinger i omfanget af sagsbehandlerne inddragelse af børn og unge i arbejdet med handleplaner. Selvom der i de enkelte projektkommuner er gode erfaringer med at lave handleplaner sammen med barnet eller den unge, er det endnu langt fra alle kommunernes sagsbehandlere eller i alle sager, at handleplanen laves sammen med barnet eller den unge. Inddragelse af børn og unge i arbejdet med handleplanen er et område, som projektkommunerne er ved at udvikle, og hvor nogle giver udtryk for, at de i projektperioden har savnet hjælp til at finde og opbygge erfaringer med konkrete redskaber fra Børns Vilkår.

4.7 Opsamling

Kapitlets resultater viser, at projekt Bedre Børneinddragelse har ændret sagsbehandlerne indstilling til børneinddragelse. Børneinddragelse har nu væsentligt større fokus, og sagsbehandlerne giver udtryk for, at børneinddragelse er blevet en vigtigere prioritet i sagsbehandlingen end tidligere. Dette understøttes af, at en stor del af leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden er blevet mere interesserede i børnene og de unges perspektiver samt holdninger til deres foranstaltninger. Sagsbehandlerne reflekterer desuden mere over børneinddragelse og har fået en mere fælles opfattelse af, hvad god børneinddragelse er, og hvordan de kan skabe god børneinddragelse.

Resultaterne viser desuden, at projektet har givet sagsbehandlerne nye metoder til at inddrage børn i forbindelse med børnesamtaler. Sagsbehandlerne vurderer generelt, at disse metoder virker godt. Dette understøttes af, at leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden er blevet dygtigere til at tale med børnene og de unge. I en travl hverdag kan det dog være vanskeligt for sagsbehandlerne at finde tilstrækkelig tid til at øve sig i de nye metoder.

Analyserne viser, at projektet har bidraget til, at sagsbehandlerne i nogle henseender inddrager børnene og de unge i rammesætning omkring møder i højere grad end tidligere. Sagsbehandlerne er således i højere grad begyndt at sende dagsorden ud til den unge forud for møder og inddrage barnet/den unge i beslutninger om, hvilke personer der skal deltage i møderne. Derudover indikerer interviewmaterialet, at sagsbehandlerne har fået en øget opmærksomhed på deres rolle i forhold til at skabe klarhed hos børnene og de unge om, hvad der sker omkring dem, og hvad sagsbehandlerens rolle er i den sammenhæng. Der er dog også punkter, hvor det er mere forskelligt, om sagsbehandlerne i højere grad inddrager børnene og de unge. Det gælder fx i forhold til at følge op med barnet/den unge på, hvad der blev aftalt på mødet efter mødets afholdelse.

Evalueringen viser en forsigtig tendens til, at sagsbehandlerne inddrager børnene og de unge mere i forbindelse med sagsbehandlerskift, end det var tilfældet forud for projektet.

Sagsbehandlerne har generelt kun i mindre grad øget inddragelsen af børn og unge i udarbejdelsen af handleplanen. De sagsbehandlere, der med inspiration fra projektet har prøvet at sidde fysisk sammen med barnet/den unge og udarbejde handleplanen, har gode erfaringer med det. Det er dog indtil videre ikke en fast forankret praksis i nogen af de tre kommuner, og kommunerne savner generelt nogle mere konkrete redskaber til børneinddragelse i handleplanen, end hvad de har fået fra projekt Bedre Børneinddragelse.

Endelig viser evalueringen, at sagsbehandlerne generelt vurderer, at de ville kunne lave bedre børneinddragelse, hvis de havde mulighed for at afholde flere børnesamtaler og følge børnene og de unge tættere, end de kan i dag. Dette udfordres dog af de tidsmæssige rammer i kommunerne, som kun i mindre omfang har givet sagsbehandlerne mere tid til børneinddragende aktiviteter i den daglige praksis.

5 Virkninger for børnene og de unge

I dette kapitel undersøger vi, hvilke virkninger det har for børnene og de unge at blive inddraget i deres egen sag – og bidrager dermed til besvarelse af evalueringens tredje undersøgelsesspørgsmål, som lyder *"hvilke virkninger har projekt Bedre Børneinddragelse for børn og unge, som har en sag i projektkommunerne?"*. Der tages afsæt i projektets forandringsteori (se eventuelt kapitel 2), og virkninger på både kort og langt sigt belyses. En kortsigtet virkning kunne fx være, at børnene og de unge i højere grad føler sig inddraget i deres sagsforløb, mens en langsigtet virkning kunne være, at børnene og de unge i højere grad tager medansvar for, at der sker en positiv udvikling på de områder, hvor de oplever udfordringer.

Det skal fra begyndelsen fremhæves, at mulighederne for at påvise kausalitet mellem projekt Bedre Børneinddragelse og virkninger for børnene og de unge er begrænsede. Det skyldes for det første, at mange andre forhold end netop sagsbehandlernes ændrede inddragelsespraksis potentielt kan have betydning for, om børnene/de unge fx profiterer af deres foranstaltninger. En udvikling i de indikatorer for virkningerne, som vi undersøger i det følgende, kan derfor ikke entydigt kobles til at være en konsekvens af projekt Bedre Børneinddragelse, men det kan tolkes som indikationer på, om projektet virker som forventet.

For det andet skyldes det, at det tilgængelige datamateriale er relativt sparsomt, hvad angår virkninger for børnene og de unge. Som nævnt i afsnit 2.1.1 var den oprindelige plan for evalueringen, at der også skulle gennemføres en spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes udsatte børn og unge. Trods ihærdighed og gode bestræbelser fra både projektkommunerne, Børns Vilkår og VIVE lykkedes det desværre ikke at gennemføre denne spørgeskemaundersøgelse. Det betyder, at børnenes og de unges egne stemmer fylder mindre i datagrundlaget, end vi havde håbet, hvilket gør det vanskeligere at vurdere projektets virkninger for børnene og de unge.

Endelig begrænses mulighederne for at vise en kausal sammenhæng mellem projektet og virkninger for børnene og de unge af, at indsatsen, dvs. den ændrede inddragelsespraksis i kommunerne, muligvis ikke har virket længe nok til, at virkningerne (især de langsigtede) kan observeres endnu.

Kapitlet baseres dels på udsagn fra de i alt 18 interviewede unge i de tre projektkommuner, dels udsagn og spørgeskemabesvarelser fra leverandører af sociale indsatser samt sagsbehandlere. De unge er eksperter på deres eget liv, men kan have vanskeligt ved at bedømme, om der er i løbet af projektperioden er sket en generel udvikling i inddragelsen af børn og unge i kommunerne og projektets eventuelle virkninger i et bredere perspektiv. Leverandører og sagsbehandlere forventes at have bedre indblik i disse generelle udviklinger for gruppen af udsatte børn og unge.

5.1 At blive hørt og have medbestemmelse

Interviewene med børnene og de unge viser, at det generelt er vigtigt for børnene/de unge at kende deres sagsbehandler godt. Nogle børn og unge fortæller, at en god relation og et godt kendskab understøtter, at man tør åbne op over for sin sagsbehandler og gør det lettere at tale sammen. Relationen er vigtig, fordi den hjælper til, at barnet/den unge har tillid til sagsbehandleren. Enkelte børn og unge giver dog omvendt udtryk for, at de ikke synes, relationen til sagsbehandleren er ret væsentlig, fordi de alligevel ikke taler ret meget med deres sagsbehandler. For dem er relationen til leverandøren af den sociale indsats, fx kontaktpersonen, meget vigtigere.

Ud fra interviewene med børnene og de unge er det vanskeligt at vurdere, om gruppen af udsatte børn og de unge i projektkommunerne generelt oplever, at de i højere grad har en god relation til deres sagsbehandlere, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt leverandørerne indikerer dog, at dette er tilfældet, idet en stor del af leverandørerne vurderer, at sagsbehandlere er blevet mere interesserede i børnene og de unge samt dygtigere til at tale med dem i løbet af projektperioden, jf. afsnit 4.1 og 4.3.

Interviewene med børnene og de unge peger alle på, at det er vigtigt for dem at blive hørt i deres egen sag. En ung fortæller fx, at det vigtigste, som sagsbehandleren kan gøre, er *"at lytte til mig. At lytte til, hvad jeg siger til hende, og tage imod det jeg siger"*. Et par af de interviewede unge fortæller om oplevelser, de har haft som børn, hvor de ikke blev inddraget, og hvordan de oplevede dette: *"Da jeg var barn, blev jeg slet ikke lyttet til. Der blev talt om én i tredjeperson, som om man ikke var til stede"*. En anden ung fortæller, at *"man var bare med som noget tilbehør. Men de har god kakao"*.

Det er blandet, hvorvidt de interviewede børn og unge faktisk oplever, at de bliver lyttet til af deres sagsbehandler, og om sagsbehandleren handler på, hvad de siger. Nogle oplever ikke, at de bliver lyttet til: *"... mig og min sagsbehandler misforstår hinanden rigtig meget. Hun går til højre, jeg går til venstre. Så er det lidt svært, ikke"*.

Andre oplever, at de bliver lyttet til, og at der bliver handlet på det, de siger, men mange oplever også, at der ikke handles. *"Jeg føler nogen gange, at ens fortælling gør indtryk på nogen. Men det er ikke altid, man føler, at de handler på det alligevel"*.

En del af de interviewede giver udtryk for, at de får forklaringer fra sagsbehandleren på, hvorfor de ikke får efterkommet deres ønsker, eller godt er klar over hvorfor. De nævner fx, at sagsbehandleren ikke selv træffer beslutningerne, men skal have det forbi sin chef. Andre nævner, at de har fået at vide, at der ikke har været råd til den foranstaltning, de har ønsket, og andre nævner, at de bare ikke altid er enig med sagsbehandleren: *"Selvfølgelig er man nogen gange uenig i, hvad man synes skal prioriteres, og hvad ens sagsbehandler prioriterer.... Men jeg vil sige, at jeg bestemmer sådan ok meget"*. Det kan dog være frustrerende for nogle unge at blive inddraget og hørt for efterfølgende ikke at opnå den hjælp fra sagsbehandleren, som man gerne ville have. Denne problematik kommer vi nærmere ind på i afsnit 5.6 omkring utilsigtede konsekvenser.

Som en del af spørgeskemaundersøgelsen til leverandørerne af sociale indsatser har vi spurgt om, hvorvidt de vurderer, at børnene og de unge i løbet af projektperioden har fået større indflydelse på, hvad der sker i deres sag. Tabellen nedenfor viser, hvordan leverandørerne oplever denne udvikling.

Tabel 5.1 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnene/de unge har fået større indflydelse på, hvad der sker i deres sager						
Andel	4,3 %	30,4 %	28,3 %	13,0 %	4,3 %	19,6 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser, at cirka en tredjedel af leverandørerne vurderer, at udsagnet om, at børnene/de unge har fået større indflydelse på, hvad der sker i deres sager, passer godt eller meget godt. Omvendt er der dog også 17 %, der vurderer, at udsagnet passer dårligt eller meget dårligt. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt leverandørerne understøtter dermed indtrykket fra interviewene med de unge, nemlig at der er stor forskel på, i hvor høj grad sagsbehandlerne inddrager børnene og de unge og giver dem medbestemmelse i deres egen sag. Dog ses der en tendens til, at andelen af leverandører, som ser en positiv udvikling i de unges indflydelse, er større end andelen, der ser en negativ udvikling.

Ligeledes har vi spurgt sagsbehandlerne, om barnet/den unge har stor indflydelse på deres indstillinger og beslutninger i sagerne. Det er altid op til sagsbehandleren og kommunen at lave det faglige skøn i forhold til, hvad der skal ske i det enkelte barns sag, men i et inddragelsesperspektiv er det interessant at undersøge, om børnene og de unge generelt har fået større indflydelse på beslutningerne i løbet af projektperioden. Sagsbehandlerens svar på spørgsmålet herom er vist i tabellen nedenfor.

Tablet 5.2 Sagsbehandlerens vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Barnet/den unge har stor indflydelse på mine indstillinger/beslutninger i sagen						
Før	10 %	39 %	32 %	5 %	2 %	13 %
Efter	12 %	42 %	27 %	7 %	0 %	12 %
Udvikling	2 %	4 %	-5 %	2 %	-2 %	-1 %

Note: n ved før-måling: 62, n ved slut-måling: 59.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Det fremgår af tabellen, at 49 % og 56 % af sagsbehandlerne ved henholdsvis før- og efter-målingen vurderer, at barnet/den unge ofte eller altid har stor indflydelse på sagsbehandlerens indstillinger og beslutninger. Der sker således kun en ganske lille udvikling i sagsbehandlerens vurderinger i løbet af projektperioden, hvilket indikerer, at børnene/de unge kun i mindre grad har fået øget indflydelse på deres egne sager som følge af projekt Bedre Børneinddragelse.

5.2 Sagsbehandlerskift

Som nævnt i afsnit 4.5 er der i projekt Bedre Børneinddragelse ikke specifikt blevet arbejdet med inddragelse af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift. Når vi i dette afsnit alligevel fokuserer på børneinddragelse ved sagsbehandlerskift, skyldes det for det første, at sagsbehandlerskift har stor betydning for de berørte børn og unge, hvorfor inddragelse heri er vigtigt. For det andet at de øvrige elementer i projekt Bedre Børneinddragelse kan have positiv betydning for inddragelsen af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift, og at der derfor er sket en udvikling i omfanget af børneinddragelsen i denne sammenhæng.

Interviewene med børnene og de unge i alle tre kommuner giver indtryk af, at de i høj grad oplever sagsbehandlerskift, og at der ikke altid sker en koordination mellem sagsbehandlere og børnene/de unge, når sager overleveres.

I nogle tilfælde oplever børnene/de unge ikke, at sagsbehandlerskiftet påvirker sagsbehandlingen. Det sker hyppigst i de situationer, hvor barnet/den unge ikke har haft ret meget kontakt til sagsbehandleren. En ung siger fx: *"Jeg har flere gange fået at vide, at nu har du ikke længere ham eller hende [som sagsbehandler], uden jeg har vidst, at jeg havde haft dem"*.

En del af de unge synes, at sagsbehandlerskiftene er problematiske. Disse unge oplever, at de skal starte forfra med den nye sagsbehandler og komme med de samme oplysninger igen, hvilket er spild af tid. En ung siger fx: *"Jeg er træt af det. Jeg skal sidde og tale om hele mit liv til dem, og efter en uge får jeg en ny"*. En anden ung giver udtryk for, at et problem kan være, at skiftende sagsbehandlere kan have forskellige holdninger, og at sagen derfor kan komme til at stå stille, når der sker sagsbehandlerskift: *"Det er svært, når der er stor udskiftning blandt sagsbehandlerne; den ene mener det ene, den anden mener noget andet, og så bliver der aldrig udarbejdet noget"*.

Der er dog også tilfælde, hvor barnet/den unge oplever, at et sagsbehandlerskift er foregået helt uproblematisk. En ung siger således om skiftet til en ny sagsbehandler: *"Det var, som om det var den samme, men bare en ny person"*. Andre oplever det ikke som problematisk, at de skal starte forfra med en sagsbehandler. En ung siger fx: *"Jeg har ikke haft dårlige oplevelser med det. Jeg ved ikke, hvad man kan forvente. De har 30 unge, de skal holde styr på. Jeg har ikke den største forventning om, at de skal kunne mit liv fra A-B, når jeg møder dem første gang"*. Citatet illustrerer dog også, at grunden til, at den unge ikke finder sagsbehandlerskiftet problematisk, i høj grad er en accept af begrænsningerne i sagsbehandlernes tidsmæssige rammer.

Leverandørerne af sociale indsatser har en oplevelse af, at det er meget forskelligt, om og i givet fald hvordan børnene eller de unge bliver orienteret om sagsbehandlerskift. To leverandører fra en af kommunerne siger fx følgende herom: Konsulent 5: *"Min erfaring er, at det er meget tilfældigt, hvordan den unge bliver orienteret – om de får en mail eller. Der er ikke noget system"*. Konsulent 3: *"Nej. jeg har også haft 4-5 bytninger inden for nogle år. Nogle unge har fået det på mail, hvor jeg ikke har fået det. Ved andre har jeg selv opsøgt det, fordi jeg vidste, at der var noget. Ved andre har jeg fået det at vide, og så skulle jeg fortælle det til den unge. Så det er meget tilfældigt"*.

Leverandørerne fra en anden kommune fremhæver, at selvom børnene/de unge måske bliver informeret om sagsbehandlerskiftet, så betyder det ikke nødvendigvis, at den afgående sagsbehandler laver en god afslutning med barnet/den unge. Følgende citat illustrerer dog, at leverandørerne primært ser dette som et udtryk for, at sagsbehandlernes tidsmæssige rammer ikke tillader en god afslutning: Konsulent 2: *"Det er ikke sådan, at de er mødt op og har sagt farvel til barnet eller den unge og på den måde har afrundet forløbet. Men vi har altid fået en mail om det"*. Konsulent 3: *"Men her synes jeg også, vi skal huske, at der er mange forskellige grunde til, at sagsbehandlere stopper. Jeg tror, de gør deres bedste. Man har ikke det job, hvis man ikke vil de unge mennesker. Hvis de havde tiden til at sige farvel og de ting, er jeg ret sikker på, de ville gøre det"*. Konsulent 1: *"Det er jo rammerne, og meget skal afsluttes, når man stopper. Så de har måske ikke mulighed for at prioritere det"*.

Ud over interviewene med de unge har vi også spurgt sagsbehandlerne i spørgeskemaundersøgelsen om deres syn på, hvor gode man er i projektkommunerne til at håndtere sagsbehandlerskift. Tabellen nedenfor giver et overblik over sagsbehandlernes besvarelser.

Tabel 5.3 Sagsbehandlerne vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
I vores kommune håndterer vi sagsbehandlerskift, så det har så få negative konsekvenser for barnet/den unge som muligt						
Før	16 %	38 %	21 %	11 %	0 %	14 %
Efter	14 %	25 %	41 %	7 %	2 %	12 %
Udvikling	-2 %	-13 %	20 % *	-4 %	2 %	-2 %

Note: n ved før-måling: 63, n ved slut-måling: 59. Statistisk signifikante udviklinger ($p < 0,05$) er markeret med *

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Tabellen viser en tendens til, at der er en lavere andel af sagsbehandlerne, der ved efter-målingen vurderer, at de i deres kommune ofte eller altid håndterer sagsbehandlerskift, så de har så negative konsekvenser for barnet eller den unge som muligt, end det var tilfældet ved før-målingen. Andelen falder med 15 procentpoint igennem projektperioden, og resultaterne viser dermed en tendens i modsat retning end forventet i forandringsteorien. Denne udvikling er dog ikke statistisk signifikant.

Udviklingen i sagsbehandlerne besvarelser kan undre, da vi i afsnit 4.5 så en svag tendens til, at sagsbehandlerne i løbet af projektperioden i lidt større omfang er begyndt at inddrage børnene og de unge i forbindelse med sagsbehandlerskift. En mulig forklaring kan måske være, at sagsbehandlerne i løbet af projektet er blevet mere opmærksomme på, hvilke udfordringer sagsbehandlerskift giver for børnene og de unge og dermed også er blevet mere selvkritiske omkring kommunernes håndtering af sagsbehandlerskiftene.

Opsamlende er det indtrykket, at mange af børnene og de unge i projektkommunerne oplever sagsbehandlerskift. Nogle børn og unge ser ikke det store problem herved, mens andre er frustrerede over at skulle sætte nye rådgivere ind i sagen og oplever, at sagsbehandlingen trækker ud, når der sker et skifte. Selvom vi i afsnit 4.5 fandt en forsigtig tendens til, at sagsbehandlerne har ændret deres praksis, så de i lidt højere grad inddrager børnene og de unge i forbindelse med sagsbehandlerskift, så indikerer resultaterne i nærværende afsnit ikke, at dette har bevirket, at børnene og de unge generelt inddrages mere i forbindelse med sagsbehandlerskift, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Det hænger formentlig sammen med, at temaet om inddragelse af børn og unge i forbindelse med sagsbehandlerskift har fyldt mindre i projektet, end hvad der oprindeligt var planen.

5.3 Barnet i handleplanen

En del af projekt Bedre Børneinddragelse har som tidligere nævnt været en højere grad af inddragelse af barnet/den unge i handleplanen. I dette afsnit undersøger vi, om børnene og de unge efter projekt Bedre Børneinddragelse i højere grad kender deres handleplaner og tager ejerskab hertil. Det fremgik af afsnit 4.6, at der i løbet af projektperioden kun er sket små ændringer i sagsbehandlerne inddragelsespraksis på dette område. Set i det lys vil det være overraskende, hvis projektet har haft store virkninger på børnene og de unge i forhold til handleplanen.

Som en del af spørgeskemaundersøgelsen til leverandørerne har vi stillet to spørgsmål angående udviklingen i børnenes/de unges kendskab og ejerskab til deres handleplaner i løbet af projektperioden. Tabellen nedenfor viser leverandørernes svar.

Tabel 5.4 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnene/de unge ved i højere grad, hvad der står i deres handleplaner (jf. Servicelovens § 140)						
Andel	6,5 %	21,7 %	28,3 %	15,2 %	6,5 %	21,7 %
Børnene/de unge tager større ejerskab for målene i deres handleplaner						
Andel	0,0 %	26,1 %	37,0 %	17,4 %	0,0 %	19,6 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser, at der er stor variation i leverandørernes vurdering af, om børnene/de unge efter projektet i højere grad ved, hvad der står i deres handleplaner. 28 % vurderer, at dette passer godt eller meget godt, men der er ligeledes 22 %, som vurderer det modsatte. Et tilsvarende billede ses for leverandørernes vurdering af, om børnene og de unge tager større ejerskab for målene i deres handleplaner. 26 % vurderer, at dette udsagn passer godt, mens 17 % svarer, at udsagnet passer dårligt med deres erfaringer fra det daglige arbejde.

Samlet set viser tabellen, at det er meget forskelligt, hvorvidt leverandørerne oplever, at børnene og de unge i højere grad har kendskab og ejerskab til deres handleplaner efter projekt Bedre Børneinddragelse. Spørgeskemaundersøgelsen blandt leverandørerne indikerer dermed ikke, at der er sket nogen udvikling på dette område i løbet af projektperioden.

Det generelle billede fra interviewene med børnene og de unge er, at en stor del af børnene/de unge enten ikke ved, hvad en handleplan er, eller ikke kan huske, hvad der står i den. De ældste unge (18-22-årige) har dog væsentligt bedre styr på deres handleplaner end de yngre børn og unge. Interviewene viser desuden, at det er meget forskelligt, om børnene og de unge oplever, at deres sagsbehandler inddrager dem i, hvad der skal stå i deres handleplan. Om de unge i højere bliver inddraget i opfølgningerne på deres handleplaner, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse, er dog ikke muligt at vurdere ud fra interviewene med børnene og de unge.

I forlængelse af temaet om barnet i handleplanen er der et beslægtet aspekt af børneinddragelse, som handler om, hvorvidt børnene og de unge i tilstrækkelig grad bliver informeret om, hvad der skal ske i deres sag. For at afdække en del af dette aspekt har vi spurgt leverandørerne, om de oplever, at sagsbehandlerne i højere grad informerer børnene/de unge om de foranstaltninger, de leverer. Leverandørernes vurdering af dette udsagn fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 5.5 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Ved foranstaltningens start har børnenes/de unges sagsbehandlere i højere grad på forhånd informeret børnene/de unge om den foranstaltning, som du/l leverer						
Andel	2,2 %	30,4 %	32,6 %	13,0 %	4,3 %	17,4 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser, at cirka en tredjedel af leverandørerne oplever, at sagsbehandlerne i højere grad på forhånd informerer børnene og de unge om leverandørens foranstaltning, end det var tilfældet, før projekt Bedre Børneinddragelse blev iværksat, mens cirka 17 % af leverandørerne vurderer, at dette ikke er tilfældet. En tredjedel af leverandørerne har svaret hverken/eller og 17 % ved ikke. Samlet set er der således en svag tendens til, at leverandørerne i lidt højere grad oplever, at sagsbehandlerne i højere grad informerer børnene og de unge om foranstaltningerne på forhånd, men det skal bemærkes, at der også er en gruppe leverandører, der oplever det modsatte.

5.4 Ejerskab til beslutninger

En af leverandørerne af sociale indsatser beskriver på følgende måde, hvorfor de unges ejerskab til beslutninger er så vigtigt: *"Vores erfaring er, at de unge tager fat selv, når det giver mening. Hvad giver mening for dem? For eksempel at gå på produktionsskole frem for gymnasie, selvom den unge har potentiale til at gå på gymnasiet"*.

Hvorvidt børnene/de unge oplever et større ejerskab til de beslutninger, der træffes i deres sag, er belyst indirekte gennem spørgeskemaundersøgelsen til leverandørerne. Her har vi spurgt ind til, om børnene og de unge i højere grad samarbejder på en konstruktiv måde om at nå foranstaltningens mål og virker mere motiverede for foranstaltningen, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er vist i tabellen nedenfor.

Tablet 5.6 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnene/de unge samarbejder i højere grad på en konstruktiv måde med dig/er om at nå foranstaltningens mål						
Andel	4,3 %	39,1 %	52,2 %	0,0 %	0,0 %	4,3 %
Børnene/de unge virker mere motiverede for foranstaltningen						
Andel	8,7 %	26,1 %	52,2 %	6,5 %	0,0 %	6,5 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser, at 43 % af leverandørerne oplever, at det passer godt eller meget godt, at børnene i højere grad samarbejder konstruktivt om at nå foranstaltningens mål *nu*, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Ligeledes er der 35 %, der oplever, at børnene er mere motiverede for foranstaltningerne i perioden, *efter* projektet blev sat i gang. Samtidig er der kun ganske få, der vurderer, at de to udsagn i tabel 5.6 passer dårligt eller meget dårligt. Dog oplever godt halvdelen af leverandørerne ikke nogen forskel i begge spørgsmål.

Overordnet indikerer leverandørernes svar på spørgeskemaundersøgelsen, at børnene/de unge i højere grad oplever ejerskab til beslutningerne nu end tidligere. Det skal dog bemærkes, at evalueringen ikke kan etablere nogen sikker kausal sammenhæng mellem kommunernes arbejde med børneinddragelse og dette resultat. Leverandørernes oplevelse af, at børnene/de unge i højere grad er motiverede og arbejder konstruktivt med målene i foranstaltningerne, kan således også have andre årsager. Man kan fx forestille sig, at leverandørerne oplever, at de selv er blevet dygtigere til at motivere børnene/de unge, og at dette er baggrunden for deres positive vurdering.

5.5 Langsigtede virkninger

I dette afsnit ser vi på, hvilke langsigtede virkninger projekt Bedre Børneinddragelse har for børnene og de unge. Som nævnt i indledningen til kapitel 5 er det ikke muligt at lave en entydig kobling mellem projekt Bedre Børneinddragelse og udviklinger for børnene og de unge på de undersøgte indikatorer. Det gælder ikke mindst for de langsigtede virkninger, idet mange andre forhold end fx projektet vil have betydning for, om børnene og de unge profiterer af deres foranstaltninger. Resultaterne kan dog med forsigtighed ses som indikationer på, om indsatsen virker som forventet.

En af de langsigtede virkninger, som forandringsteorien for projekt Bedre Børneinddragelse peger på, er, at barnet får en øget effekt af foranstaltningen. Tankegangen er, at sagsbehandlerne via inddragelsen af barnet kan vælge bedre løsninger, og at barnet samtidig er mere motiveret for og tager mere ejerskab for foranstaltningen, hvilket forventes at øge virkningen.

Projektkommunernes leverandører på det specialiserede børneområde er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt, om de oplever, at børnene i højere grad giver udtryk for, at de er i den rigtige foranstaltning nu end de børn, der indgik i foranstaltningerne inden projektets start. Derudover er leverandørerne blevet spurgt om, hvorvidt børnene og de unge profiterer mere af foranstaltningerne. Resultaterne fra leverandørernes besvarelser er vist i tabellen nedenfor.

Tablet 5.7 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnene/de unge giver i højere grad udtryk for, at de selv mener, at de er i den rigtige foranstaltning						
Andel	10,9 %	30,4 %	50,0 %	4,3 %	0,0 %	4,3 %
Børnene/de unge profiterer mere af foranstaltningen						
Andel	8,7 %	41,3 %	41,3 %	0,0 %	0,0 %	8,7 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

Tabellen viser, at 41 % af leverandørerne vurderer, at udsagnet "Børnene/de unge giver i højere grad udtryk for, at de selv mener, at de er i den rigtige foranstaltning" passer godt eller meget godt. Samtidig peger 50 % af leverandørerne på, at de børn, de har i foranstaltninger *nu*, profiterer mere af foranstaltningen end de børn, der var i foranstaltningen *før* projektet.

Spørgeskemaundersøgelsen indikerer således, at der er sket en positiv udvikling i projektperioden i retning af, at foranstaltningerne matcher børnenes behov bedre, og at børnene/de unge i højere grad profiterer af foranstaltningerne. Igen skal det dog bemærkes, at evalueringen ikke kan vise, om der er en kausal sammenhæng mellem projektet og denne udvikling, eller om udviklingen i leverandørernes vurdering også skyldes andre forhold. I den sammenhæng er det interessant, at de kvalitative interview med leverandørerne viser, at de generelt har svært ved at se og vurdere de langsigtede effekter af projekt Bedre Børneinddragelse.

En anden langsigtet virkning, som forandringsteorien peger på, er, at barnet tager større ansvar i sit liv. Også dette er der spurgt ind til i spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunernes leverandører. Resultatet fremgår af tabel 5.8 nedenfor.

Tabel 5.8 Leverandørernes vurdering af, hvor godt eller dårligt følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde med udsatte børn og unge fra de tre projektkommuner, hvis de ser på udviklingen fra 2012/2013 til de seneste 2 år

	Passer meget godt	Passer godt	Passer hverken godt eller dårligt	Passer dårligt	Passer meget dårligt	Ved ikke
Børnene/de unge tager i højere grad medansvar for, at der sker en positiv udvikling på de områder, hvor de oplever udfordringer						
Andel	6,5 %	34,8 %	45,7 %	8,7 %	0,0 %	4,3 %

Note: n: 46.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt projektkommunernes leverandører af sociale indsatser på det specialiserede børne- og ungeområde.

41 % af leverandørerne oplever, at det passer godt eller meget godt, at børnene i højere grad tager medansvar for deres egen udvikling *nu* end de børn, der fik foranstaltningen *før* projektperioden. Igen etablerer evalueringen dog ikke en kausal sammenhæng mellem projektet og resultatet. Det skal dog atter bemærkes, at disse vurderinger af udviklingen ikke entydigt kan kobles til projekt Bedre Børneinddragelse.

5.6 Utilsigtede og ikke-realiserede virkninger

Når man gennemfører store projekter som projekt Bedre Børneinddragelse, kan det ved projektets begyndelse være vanskeligt at forudse alle virkninger heraf. På den ene side kan det vise sig, at projektet har nogle utilsigtede virkninger, som man fra start ikke havde regnet med. På den anden side kan det være, at nogle af de virkninger, man forventede, at projektet ville have, aldrig realiseres. I dette afsnit har vi fokus på disse virkninger. Vi ser først på de utilsigtede virkninger og derefter på de ikke-realiserede.

Utilsigtede virkninger

I det følgende belyses en række utilsigtede virkninger, som er omtalt i evalueringens interviewmateriale. Indledende skal det dog præciseres, at flere af disse virkninger kan betragtes som konsekvens af en misforstået og uhensigtsmæssig implementering af projekt Bedre Børneinddragelse. Børns Vilkår fremhæver, at de igennem forløbet med projektkommunerne netop har haft fokus på, hvordan man undgår disse utilsigtede virkninger. Det er desuden værd at fremhæve, at de fundne utilsigtede virkninger er eksempler på udfordringer, der nogle gange er opstået i projektkommunernes bestræbelser på at inddrage børn og unge i større omfang. Det klare indtryk fra interviewene er, at disse uhensigtsmæssige virkninger kun er opstået i relativt få tilfælde.

Interviewene med sagsbehandlere og leverandører viser, at en utilsigtet virkning ved projektet er de frustrationer, man kan skabe hos barnet/den unge, hvis man inddrager dem og efterfølgende ikke kan iværksætte den hjælp, som de har håbet på og bedt om. Man risikerer at skabe forventninger, som efterfølgende ikke kan indfries. En leverandør beskriver problemstillingen på følgende måde: *"De her børn kan blive enormt frustrerede, når de oplever at 'ja, de er blevet inddraget, der er blevet lyttet til dem', men der bliver besluttet noget helt andet end det, de ønsker. Det er et meget stort dilemma. De børn bliver frustrerede og mister tiltro... 'hvad kom der ud af det?'".* Derfor er det afgørende, at sagsbehandlere som en del af inddragelsen løbende forventningsafstemmer med barnet eller den unge, hvilket der også er arbejdet med i projektet.

En anden utilsigtet virkning af øget børneinddragelse kan være, at konflikter mellem henholdsvis barnets/den unges og forældres perspektiv i nogle sager kan blive mere tydelige. Det er der som sådan ikke noget negativt i, men det kan være en udfordring for sagsbehandlerne at håndtere de to perspektiver, hvis de strider mod hinanden. I følgende citat giver en sagsbehandler et eksempel på denne udfordring ved øget børneinddragelse: *"... men der er også andre konflikter med forældrene. Jeg oplever, at jeg på en eller anden måde bliver mere barnets advokat forstået på den måde, at jeg bliver meget tydelig over for forældrene. Mange af vores forældre vil gerne have problemet placeret hos barnet, og barnet er jo sjældent født med de problematikker, de har. Det kommer jo oftest af de familiedynamikker, de er i. Det er jo oftest forældrene, der har 'skyld' i problemerne. Når man stiller forældrene til ansvar for det, de gør for deres børn, så får man én over tuden. Forældrenes over for barnets perspektiv kan godt kolliderer. Det kan godt være en kæmpe udfordring at være tydelig over for forældrene og gøre opmærksom på barnets perspektiv"*.

En tredje utilsigtet virkning ved en øget grad af børneinddragelse handler om, at det kan være vanskeligt for nogle børn at skulle inddrages. Som en leverandør fortæller, så er *"nogle mere nervøse for, hvad de skal på kommunen, end andre... Nogle unge kan ikke sove dagen inden, selvom de har været 4-5 gange til samtale med den samme rådgiver, og det er gået fint, så kan det alligevel være svært"*. Det er dog værd at bemærke, at det er lovgivningsmæssigt bestemt, at sagsbehandlere skal afholde børnesamtaler (jf. Serviceloven § 48). Kontakten mellem barn/ung og sagsbehandler er derfor et vilkår, og i projekt Bedre Børneinddragelse har der netop været fokus på, hvordan sagsbehandlerne bedst muligt kan hjælpe de børn og unge, der synes, det er vanskeligt at blive inddraget i sagsbehandlingen.

Blandt andet fordi det kan være svært for nogle børn og unge at blive inddraget, bliver sagsbehandlerne i hver enkelt sag løbende nødt til at tage stilling til, hvordan og i hvilket omfang barnet/den unge skal inddrages. Som følgende citat illustrerer, har leverandørerne i én af kommunerne dog oplevet tilfælde, hvor sagsbehandlerne ikke er lykkedes med den balance, det kan være at skabe den inddragelse, som er den bedste set fra et børneperspektiv: *"Vi har kunnet mærke hos os, at der kom et skærpet fokus [på børneinddragelse]. Vi har opstartsmøder, hvor rådgiveren bevilliger, og mor og far kommer sammen med rådgiver for at møde den behandler, der er sat på, og så planlægger vi forløbet... På det tidspunkt skete der det, at børnene kom med, uden at vi vidste det. Det går ikke. Vi har det princip, at når børnene er med, er de i fokus. Så er der noget, vi ikke spørger om – storkonflikter mellem mor og far, misbrug. Det vil være problematisk, at barnet skal inddrages i den del... Ét er at inddrage børn; noget andet er at inddrage børn på børns præmisser. Det er den vej, vi skal gå. Det andet kan være grænseoverskridende. Det er en konsekvens af projektet, at børnene skulle med til de møder"*. Igen skal det fremhæves, at det generelle indtryk fra interviewene i kommunerne er, at uhensigtsmæssige situationer svarende til ovenstående eksempel kun forekommer i relativt få tilfælde, og at Børns Vilkår i projektet netop har haft fokus på, hvordan sådanne situationer kan undgås.

I spørgeskemaundersøgelsen til sagsbehandlerne har vi desuden undersøgt mulige utilsigtede virkninger via to spørgsmål. Det første handler om, hvorvidt sagsbehandlerne vurderer, at inddragelse af børn og unge i egen sag lægger mere ansvar på børnenes og de unges skuldre, end de kan bære. Det andet vedrører sagsbehandlernes samlede vurdering af, om inddragelse af børn og unge i egen sag samlet set har større ulemper end fordele. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er belyst i tabellen nedenfor.

Tabel 5.9 Sagsbehandlerne vurdering af, hvor ofte eller sjældent følgende udsagn passer med deres erfaringer fra det daglige arbejde

	Altid	Ofte	Nogle gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Det er min erfaring, at reglerne om inddragelse af børn og unge i deres egen sag lægger mere ansvar på børnenes/de unges skuldre, end de kan bære						
Før	0 %	5 %	36 %	36 %	10 %	13 %
Efter	0 %	7 %	41 %	39 %	5 %	8 %
Udvikling	0 %	2 %	5 %	3 %	-5 %	-5 %
Det er min erfaring, at inddragelse af barnet/den unge i egen sag har større ulemper end fordele for barnet/den unge						
Før	0 %	0 %	21 %	38 %	30 %	11 %
Efter	0 %	2 %	14 %	61 %	19 %	5 %
Udvikling	0 %	2 %	-8 %	23 % *	-11 %	-6 %

Note: n ved før-måling: 60, n ved slut-måling: 59. Statistisk signifikante udviklinger ($p < 0,05$) er markeret med *

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedssagsbehandlere på det specialiserede børne- og ungeområde i Roskilde, Tårnby og Faxe Kommuner.

Tabellen viser, at cirka 45 % af sagsbehandlerne svarer sjældent eller aldrig til spørgsmålet om, hvorvidt reglerne om inddragelse af børn og unge i deres egen sag lægger mere ansvar på børnenes og de unges skuldre, end de kan bære. Dette gælder både før og efter projekt Bedre Børneinddragelse. Omvendt gælder det for både før- og efter-målingen, at kun enkelte sagsbehandlere svarer ofte eller altid.

Derudover viser tabellen sagsbehandlerne vurdering af, om inddragelse af barnet/den unge i egen sag har større ulemper end fordele for dem. Størstedelen af sagsbehandlerne vurderer, at det ikke er tilfældet. Ved før-målingen er der 68 % af sagsbehandlerne, der svarer, at dette udsagn passer dårligt eller meget dårligt – ved efter-målingen er denne andel steget til 80 %. Blot en enkelt sagsbehandler har svaret, at udsagnet passer godt.

Opsamlende viser tabellen, at sagsbehandlerne generelt vurderer, at inddragelse af børnene og de unge har større fordele end ulemper. Der ses en tendens til, at dette i lidt højere grad er tilfældet ved efter-målingen end ved før-målingen. Der ses kun ganske små udviklinger i sagsbehandlerne vurdering af, om inddragelse af børn og unge lægger mere ansvar på børnenes og de unges skuldre, end de kan bære. Resultaterne indikerer, at sagsbehandlerne opfattelse af potentielle ulemper ved inddragelse af børn og unge i egen sag kun har ændret sig lidt som følge af projekt Bedre Børneinddragelse.

Endelig viser interviewene, at en utilsigtet virkning ved projektet er, at kommunerne har kunnet bruge deres deltagelse i projektet til at tiltrække nye og dygtige sagsbehandlere. To af kommunerne fortæller således, at de har præsenteret deres deltagelse i projekt Bedre Børneinddragelse i stillingsopslag på sagsbehandlerområdet og har en klar formodning om, at det har været med til at gøre deres stillinger mere attraktive.

Ikke-realiserede virkninger

Ud over de utilsigtede virkninger, som er beskrevet ovenfor, bidrager interviewene også med indsigt omkring to virkninger, som ikke er blevet realiseret i projektet til trods for kommunernes forventning herom.

For det første gør kommunerne opmærksom på, at de kunne og burde være bedre til at følge op på børn og unge, hvor det efter en underretning eller børnefaglig undersøgelse besluttes, at kommunen ikke gør yderligere. En sagsbehandler beskriver den ikke-realiserede virkning på denne måde: "Ja,

det her med at følge op. For eksempel hvis vi laver en børneundersøgelse og lukker en sag, så er det yderst sjældent, at vi kontakter barnet og forklarer. Det er forældrene. Og hvordan formulerer forældrene det så lige videre til barnet? Den her afslutning af et forløb, der havde jeg en forventning om, at vi ville gøre det anderledes, men der føler jeg ikke, vi har ændret praksis. Vi inddrager til start og løbende, men til slut ebber det lidt ud, og så får vi ikke helt samlet op på det”.

For det andet fremhæver projektkommunerne, at de havde en forventning om, at projektet, på nogle specifikke områder, ville give sagsbehandlerne mere konkrete metoder til børneinddragelse. Som allerede beskrevet i afsnit 4.6 drejer det sig for det første om inddragelse i arbejdet med handleplaner. For det andet drejer det sig om et mere specifikt fokus på metoder og teknikker til inddragelse af børn og unge med funktionsnedsættelser. Kommunerne giver udtryk for, at projektet har hjulpet til at styrke inddragelsen af børn og unge med handicap. Blandt andet giver kommunerne udtryk for, at sagsbehandlerne via projektet har fået øjnene op for, at de kan inddrage en bredere gruppe af handicappede børn og unge, end de gjorde forud for projektet (jf. afsnit 4.3). Samtidig savner kommunerne imidlertid konkrete metoder til at inddrage børn og unge med forskellige funktionsnedsættelser. Hvordan håndterer man det fx, hvis barnet ikke har et sprog, er svært autistisk eller andet, som besværliggør børnesamtalen i en sådan grad, at den traditionelle børnesamtale ikke er mulig, men hvor det stadig er relevant at inddrage barnet og ikke blot personer omkring det?

5.7 Opsamling

Kapitlets resultater viser, at det er meget forskelligt, om børnene/de unge samt leverandørerne af sociale indsatser vurderer, at børnene/de unge bliver hørt og har medbestemmelse vedrørende deres egen sag. Der ses en tendens til, at andelen af leverandører, som oplever en positiv udvikling i børnenes/de unges indflydelse er lidt større end andelen, der oplever en negativ udvikling. Der ses dog kun en ganske lille udvikling i sagsbehandlernes egen vurdering af børnenes/de unges indflydelse på indstillinger og beslutninger i sagerne.

Resultaterne viser ikke indikationer på, at projekt Bedre Børneinddragelse har øget børnenes og de unges kendskab eller ejerskab til deres handleplaner. Der er heller ikke indikationer på, at sagsbehandlerskift i projektkommunerne gennemføres på en måde, så børnene/de unge i højere grad bliver inddraget og får så få negative konsekvenser for dem som muligt.

I forhold til de langsigtede virkninger viser resultaterne, at leverandørerne vurderer, at børnene/de unge i højere grad tager ejerskab til de foranstaltninger, som de modtager, og i højere grad profiterer af foranstaltningen, end det var tilfældet i perioden forud for projekt Bedre Børneinddragelse. Det er dog ikke muligt at lave en entydig kobling mellem projektet og disse vurderede virkninger.

Endelig viser evalueringen, at der potentielt kan være utilsigtede virkninger forbundet med en højere grad af børneinddragelse. Det drejer sig bl.a. om, at man via inddragelsen af barnet/den unge kan skabe forventninger, som efterfølgende ikke kan indfries, og at det for nogle børn og unge er svært at blive inddraget i sagsbehandlingen. Disse udfordringer er der løbende blevet arbejdet med i projektet. Hvad angår ikke-realiserede virkninger viser evalueringen bl.a., at nogle af kommunerne havde forventet, at de igennem projektet ville få nogle mere specifikke metoder og teknikker til inddragelse af børn og unge med funktionsnedsættelser.

Når vi i dette kapitel ikke finder markante virkninger af projekt Bedre Børneinddragelse for børnene og de unge, kan der være flere forklaringer herpå. For det første er det på baggrund af det tilgæn-

gelige datamateriale overordnet set vanskeligt at vurdere, om børnene og de unge i projektkommunerne generelt set oplever, at de i højere grad bliver inddraget i sagsbehandlingen, end det var tilfældet forud for projekt Bedre Børneinddragelse.

I de kvalitative interview træder virkninger for børnene og de unge ikke stærkt frem, men leverandørernes spørgeskemabesvarelser indikerer, at der er sket en forbedring på nogle punkter. Det er dog ikke alle disse, der uden videre kan kobles til at være direkte virkninger af projektet. En begrænsning i forhold til at vurdere virkningerne for børnene og de unge er desuden, at det ikke er lykkedes at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt kommunernes udsatte børn og unge, hvilket ellers var den oprindelige plan for evalueringen.

For det andet viser evalueringens øvrige kapitler, at implementeringen af projekt Bedre Børneinddragelse på nogle punkter har været udfordret, hvilket måske betyder, at projektet ikke har nået sit fulde potentiale i forhold til virkninger for børnene og de unge. Sagsbehandlere har ændret deres mindset og fået nye metoder til børneinddragelse, men i det daglige arbejde har de af tidsmæssige årsager kun begrænsede muligheder for fx at have hyppigere kontakt med børnene, lave flere børnesamtaler eller inddrage børnene/de unge mere i handleplansarbejdet og ved sagsbehandlerskift. Derfor er det generelle indtryk, at sagsbehandlere i praksis ikke har mulighed for at inddrage børn og unge i det omfang, som der er lagt op til i projekt Bedre Børneinddragelse. Derudover udfordres projektets fulde gennemslagskraft af den store udskiftning i sagsbehandlere, både hvad angår oplæring af nye medarbejders børneinddragende kompetencer og i forhold til den kontinuerlige relation til den enkelte unge.

6 Kommunernes tidsforbrug til projekt Bedre Børneinddragelse

I dette kapitel, som er evalueringsrapportens sidste, undersøger vi, hvor meget ekstra arbejdstid projektkommunernes sagsbehandlere og ledelseslag har brugt på at arbejde med projekt Bedre Børneinddragelse. Forud for projektet skulle sagsbehandlerne eksempelvis også afholde børnesamtaler, men i dette kapitel undersøger vi, om og i givet fald hvor meget ekstra tid de bruger herpå efter projektets igangsættelse. Der er fokus på tidsforbrug til både implementeringsaktiviteter (fx uddannelsesaktiviteter for sagsbehandlere) og driftsaktiviteter (fx ekstra tid til rammesætning med børn og unge omkring møders indhold og form). Dermed bidrager kapitlet til at besvare evalueringens fjerde undersøgelsesspørgsmål, som lyder *"hvor mange ekstra arbejdstimer kræver implementering og drift af forskellige dele af projekt Bedre Børneinddragelse?"*.

En opgørelse af projektkommunernes tidsforbrug er interessant, for at nye kommuner, som i fremtiden overvejer at indføre forskellige dele af projekt Bedre Børneinddragelse i deres praksis på det specialiserede børne- og ungeområde, kan få et grundlag for at vurdere, hvad det vil kræve af tid at omlægge deres indsats til en mere børneinddragende praksis.

En nærmere beskrivelse af metoden bag opgørelserne kan ses i afsnit 2.1.3. Her skal det dog fremhæves, at det estimerede tidsforbrug baserer sig på de kommunale medarbejders skøn, og at disse skøn kun er indsamlet fra relativt få medarbejdere. Opgørelserne er således alene baseret på svar fra koordinatorerne fra Faxe og Tårnby Kommuner, afdelingslederne fra Roskilde Kommune samt syv sagsbehandlere fra forskellige teams/afdelinger i de tre kommuner.

Det relativt begrænsede grundlag samt den skønsmæssige karakter af medarbejdernes vurderinger betyder, at opgørelsen er behæftet med usikkerhed og skal tolkes med forsigtighed. Opgørelsen kan således ikke ses som et fuldstændig sikkert resultat for præcis, hvor meget tid det tager at implementere og drifte projekt Bedre Børneinddragelse i en kommunal kontekst. Opgørelserne kan give relevante beslutningstagere en fornemmelse af, cirka hvilket leje tidsforbruget til forskellige elementer af projekt Bedre Børneinddragelse ligger i, men det skal fremhæves, at resultaterne er usikre.

Kapitlet afdækker ikke specifikt, hvordan projektkommunerne har fundet den ekstra tid til deltagelse i projektet. I kommunernes beskrivelse af rammerne for projektet er det dog indtrykket, at sagstallet for sagsbehandlerne i de tre projektkommuner kun er blevet justeret i mindre grad som følge af deltagelsen i projektet. Det indikerer, at i hvert fald en stor del af tiden til projektaktiviteterne er fundet ved at nedprioritere tidsforbruget på andre aktiviteter.

6.1 Kommunernes tidsforbrug til implementeringsaktiviteter

Kommunernes tidsforbrug til implementeringsaktiviteter er i Tårnby og Faxe Kommuner vurderet af koordinatorerne, mens det i Roskilde Kommune er vurderet af afdelingslederne. Det er de enkelte kommuners vurdering, at disse aktører har den bedste indsigt i tidsforbruget til implementering. Derudover har sagsbehandlerne vurderet deres tidsforbrug til en videoøvelse, som har været en central del af sagsbehandlernes træning i nye metoder i forbindelse med børnesamtaler.

Indledningsvis skal det bemærkes, at der blandt ledere og koordinatører, ligesom blandt sagsbehandlerne, er sket en del udskiftning i nogle af kommunerne i løbet af projektperioden. Det betyder,

at nogle af svarpersonerne kun har kunnet give usikre vurderinger af tidsforbruget til implementeringsaktiviteter. Det gælder i særlig grad tidsforbrug til selve projektetableringen, som det ikke har været muligt at opgøre. Læseren skal derfor være opmærksom på, at eventuelt tidsforbrug til fx at etablere en projektorganisation i kommunerne ikke indgår i nedenstående opgørelser.

Tabel 6.1 viser kommunernes vurdering af, hvor mange arbejdstimer ledere og medarbejdere fra de kommunale forvaltninger har anvendt på forskellige implementeringsaktiviteter pr. år i projektperioden. Det drejer sig om tidsforbrug til samarbejde med Børns Vilkår (primært via styregruppemøder), deltagelse i ledernetværk og erfaringsudveksling mellem kommuner samt interne processer (primært trænings- og koordinationsgrupper).

Tabel 6.1 Kommunernes estimerede tidsforbrug til implementeringsaktiviteter. Timer pr. kommune pr. år

	Samarbejde med Børns Vilkår (styregruppemøder)	Ledernetværk samt erfaringsudveksling mellem kommuner	Interne processer (træningsgrupper, koordinationsgrupper)	I alt
Tårnby	12,0	21,5	77,0	110,5
Faxe	36,0	31,5	144,0	211,5
Roskilde	70,0	75,0	172,5	317,5

Kilde: Interviewundersøgelsen blandt koordinatører/afdelingsledere i Tårnby, Faxe og Roskilde Kommuner.

Tabellen viser først og fremmest, at der er stor variation i kommunernes vurderede tidsforbrug. Roskilde Kommune fremgår således med et væsentligt større tidsforbrug pr. år end de to øvrige kommuner. Den primære forklaring herpå er, at i Roskilde Kommunes projektorganisation, grundet kommunens størrelse, er markant større end i de to øvrige kommuner. Roskilde Kommune har fx haft syv deltagere i deres styregruppe, mens der i Tårnby og Faxe Kommuner har været henholdsvis to og tre deltagere i styregruppen.

Resultaterne illustrerer dermed, at der – ikke overraskende – er en tæt sammenhæng mellem størrelsen på kommunernes projektorganisationer og det samlede tidsforbrug til projektet. Det fremgår dog også af tabellen, at der er relativt stor forskel på det estimerede tidsforbrug til implementeringsaktiviteter i Faxe og Tårnby Kommuner. Det kan umiddelbart undre, da der er tale om to kommuner med nogenlunde samme befolkningstal. Forskellene drives dels af, at der i Faxe Kommune fx deltager flere personer i træningsgruppen (otte i Faxe og fem i Tårnby), men også til dels af, at interviewpersonerne i Faxe Kommune vurderer, at hver medarbejder har brugt mere tid på de forskellige møder, end det er tilfældet i Tårnby Kommune. Igen skal det bemærkes, at resultaterne er behæftet med usikkerhed.

Ud over ovenstående implementeringsaktiviteter har sagsbehandlerne brugt tid på at implementere projekt Bedre Børneinddragelse. Det gælder dels tid til uddannelsesaktiviteter, dels tid til øvelse og sparring med Børns Vilkår. Der er variation i, hvor meget tid de tre kommuner vurderer, at sagsbehandlerne har brugt på at deltage i uddannelsesaktiviteter med Børns Vilkår. Dette er vist i tabel 6.2 nedenfor. Bemærk, at tidsforbruget i tabellen opgøres pr. sagsbehandler, hvor det i tabel 6.1 var opgjort for kommunen i alt pr. år.

Tabel 6.2 Kommunernes estimater for sagsbehandleres tidsforbrug til uddannelsesaktiviteter. Timer pr. sagsbehandler

Timer pr. sagsbehandler	
Træningsdage	30 timer i den fulde projektperiode
Temamøder	6-12 timer pr. år

Kilde: Interviewundersøgelsen blandt koordinatore/afdelingsledere i Tårnby, Faxe og Roskilde Kommuner.

Som en del af implementeringen har sagsbehandlerne trænet deres færdigheder gennem en øvelse, hvor de har optaget en børnesamtale på video, som de efterfølgende har fået feedback på fra Børns Vilkår konsulenter. Sagsbehandleres vurdering af, hvor mange timer de har brugt her på pr. øvelsesgang, fremgår af Tabel 6.3 nedenfor.

Tabel 6.3 Sagsbehandleres estimerede tidsforbrug til individuel sparring med Børns Vilkår i forbindelse med videoøvelser. Antal timer pr. videoøvelse

Minimum	Maksimum	Gennemsnit
1,5	5	3,79

Note: Resultaterne er baseret på vurderinger fra syv sagsbehandlere fra de tre projektkommuner.

Kilde: Interviewundersøgelse med sagsbehandlere i Tårnby, Faxe og Roskilde Kommuner.

Tabellen viser, at de syv interviewede sagsbehandlere vurderer, at de bruger mellem 1,5 og 5 timer pr. videoøvelse. Den gennemsnitlige vurdering er 3,8 timer pr. videoøvelse. Tiden bruges bl.a. på forberedelse og efterfølgende sparring fra Børns Vilkår konsulenter. Det varierer, hvor mange gange de enkelte sagsbehandlere har gennemgået videoøvelsen. Nogle har kun prøvet det en enkelt gang, mens andre har prøvet det flere gange i løbet af projektperioden. De, som har prøvet det flere gange, giver udtryk for, at tidsforbruget til videoøvelsen er lidt større den første gang.

6.2 Kommunernes tidsforbrug til driftsaktiviteter

I dette afsnit ser vi nærmere på det ekstra tidsforbrug, sagsbehandlerne vurderer, der er forbundet med forskellige børneinddragende aktiviteter i sagsbehandlingen, når projekt Bedre Børneinddragelse er i normal drift – dvs. at aktiviteterne er en del af den daglige praksis i kommunen. Opgørelsen er baseret på skøn over tidsforbruget fra de syv interviewede sagsbehandlere.

Som beskrevet har der været stor udskiftning i sagsbehandlergruppen i projektkommunerne, og det gælder også for flere af de interviewede sagsbehandlere, at de er startet med at arbejde i kommunen, efter projekt Bedre Børneinddragelse var sat i gang. Det betyder, at det kan være vanskeligt for nogle af de interviewede sagsbehandlere at vurdere, hvor meget ekstra tid de bruger på børneinddragende aktiviteter i forhold til en praksis, hvor de ikke deltog i projekt Bedre Børneinddragelse. I disse tilfælde har vi bedt sagsbehandlerne give deres bedste bud baseret på bl.a. dialog med mere erfarne kollegaer.

Nedenstående Tabel 6.4 viser spredning og gennemsnit for sagsbehandleres estimerede mertidsforbrug til forskellige børneinddragende aktiviteter. Det skal bemærkes, at der anvendes forskellige opgørelsesenheder for de forskellige aktiviteter, hvilket fremgår af tabellens anden kolonne.

Tabel 6.4 Sagsbehandlerens vurderede tidsforbrug til forskellige børneinddragende aktiviteter i projektets driftsfase

Aktivitet	Opgørelsesenhed	Minimum	Maksimum	Gennemsnit
Rammesætning i dialog med barnet	Timer pr. møde	0,16	1,00	0,68
Barnet i handleplanen	Timer pr. sag	1,00	3,50	1,75
Refleksion over egen praksis	Timer sagsbehandler pr. år	10,00	69,00	38,25

Note: I de tilfælde, hvor der ikke er vurderet et merforbrug af tid, indgår besvarelsen ikke i tabellen. Resultaterne er baseret på vurderinger fra syv sagsbehandlere fra de tre projektkommuner.

Kilde: Interviewundersøgelse med sagsbehandlere i Tårnby, Faxe og Roskilde Kommuner.

Det skal bemærkes, at tabellen kun angiver variation og gennemsnit for de sagsbehandlere, der vurderer, at de bruger mere tid på at inddrage barnet/den unge i den enkelte aktivitet. Det gælder for de fleste af tabellens aktiviteter, at der også er sagsbehandlere, der vurderer, at de ikke bruger ekstra tid eller gør noget anderledes i forhold til at inddrage barnet eller den unge yderligere i den enkelte aktivitet efter projektets iværksættelse.

Tabellen viser, at sagsbehandlerne i gennemsnit vurderer, at de bruger mellem 10 minutter og 1 time ekstra på rammesætning i dialog med barnet/den unge pr. møde. Den gennemsnitlige vurdering er cirka 40 minutter ekstra pr. møde. Det skal bemærkes, at der er enkelte rådgivere, som vurderer, at det i et vist omfang godt kan lade sig gøre at inddrage barnet/den unge mere i rammesætningen omkring møder end tidligere, uden at det tager ekstra tid, når sagsbehandleren først har fået de børneinddragende metoder ind under huden.

De sagsbehandlere, som har erfaringer med at inddrage børn og unge i udarbejdelsen af handleplanen, vurderer, at de bruger mellem 1 og 3,5 timer ekstra herpå pr. sag, hvor handleplanen udarbejdes sammen med barnet/den unge. Den gennemsnitlige vurdering er 1 time og 45 minutter pr. sag. Det skal dog bemærkes, at der ikke er nogen af de interviewede sagsbehandlere, der laver alle deres handleplaner sammen med barnet eller den unge. Det hænger til dels sammen med, at projektkommunerne endnu er ved at udvikle gode modeller for inddragelse af barnet/den unge i handleplansarbejdet, jf. afsnit 4.6, men også til dels, at det ikke kan lade sig gøre inden for de nuværende tidsmæssige rammer i projektkommunerne.

Endelig viser tabellen, at de interviewede sagsbehandlere i gennemsnit vurderer, at de bruger mellem cirka 38 timer ekstra pr. år på refleksion over egen inddragelsespraksis. Opgørelsen vedrører både tid, hvor den enkelte sagsbehandler for sig selv reflekterer over egen børneinddragende praksis, og tid hvor kollegaer sammen sparrer omkring børneinddragelse på fx teammøder. Spredningen i vurderingerne er stor og varierer mellem cirka 10 og 70 ekstra timer pr. år. Igen er det vigtigt at understrege, at resultaterne er usikre og skal tolkes og anvendes med forsigtighed.

6.3 Opsamling

Som nævnt indledningsvist i dette kapitel skal det fremhæves, at opgørelsen af projektkommunerens tidsforbrug til projekt Bedre Børneinddragelse er behæftet med usikkerhed. Det skyldes dels, at opgørelsen er baseret på interview med relativt få medarbejdere, dels at det er disse medarbejders skøn over tidsforbrug til projektet, der anvendes som grundlag for opgørelsen. Opgørelserne kan give relevante beslutningstagere en fornemmelse af, cirka hvilket leje tidsforbruget til forskellige elementer af projekt Bedre Børneinddragelse ligger i, men det skal bemærkes, at resultaterne er usikre.

Kapitlets resultater viser, at der er stor forskel på det vurderede tidsforbrug til implementeringsaktiviteter i de tre projektkommuner. Det skyldes dels, at nogle kommuner vurderer, at de bruger mere tid til nogle implementeringsaktiviteter (fx styregruppemøder) end andre, men også i høj grad at projektorganisationerne har forskellig størrelse i de tre kommuner. For eksempel er antallet af deltagere i styregruppen markant større i Roskilde Kommune end i Faxe og Tårnby, hvilket ikke er overraskende kommunernes befolkningstal taget i betragtning.

Hvad angår implementeringsaktiviteter har sagsbehandlerne hver brugt cirka 30 timer til træningsdage i løbet af projektperioden og 6-12 timer pr. år på temamøder. Sagsbehandlerne har desuden brugt mellem 1,5 og 5 timer pr. videoøvelse.

Hvad angår tidsforbrug til driftsaktiviteter vurderer sagsbehandlerne, at de anvender mellem cirka 10 minutter og 1 time ekstra pr. sag på rammesætning i dialog med barnet og mellem cirka 1 og 3,5 timer ekstra på inddragelse af barnet i handleplanen. Endelig vurderer sagsbehandlerne, at de i gennemsnit bruger 38 ekstra timer om året på refleksion over egen praksis i forhold til børneinddragelse.

Forskellene i det opgjorte tidsforbrug skyldes for driftsaktiviteternes vedkommende, at der er megen variation i omfanget af inddragelsesaktiviteterne på tværs af sagsbehandlere og sager. De sagsbehandlere, som angiver, at de anvender meget ekstra tid til inddragelse af barnet eller den unge i udarbejdelsen af handleplanen, gennemfører eksempelvis kun denne form for inddragelse i relativt få og udvalgte sager. De tidsmæssige rammer tillader ikke, at det gøres i alle sager.

Resultaterne viser, at omfanget af ekstra tid til at arbejde med bedre børneinddragelse i høj grad afhænger af ambitionsniveauet for børneinddragelse i den enkelte kommune. Evalueringen indikerer, at børneinddragelsen i et vist omfang kan styrkes ved fx at ændre mindset eller/og styrke sagsbehandleres metoder i forhold til børnesamtaler, uden at dette nødvendigvis tager ekstra tid i en driftssituation. Implementeringsomkostningerne til fx uddannelse af sagsbehandlere vil dog fortsat skulle afholdes i sådanne tilfælde.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD